

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Martina Šmídová

Jízda králů jako fenomén Slovácka očima současníků

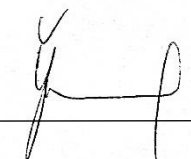
Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Monika Kudelová

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Jízda králů jako fenomén Slovácka očima současníků“ vypracovala samostatně. Literaturu použitou při tvorbě práce jsem řádně citovala a uvedla v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 20. 4. 2022

Podpis autorky práce

Poděkování:

Tímto bych chtěla velmi poděkovat své vedoucí práce Mgr. Monice Kudelové za její nesmírnou ochotu, pomoc, trpělivost, podporu a její cenné rady při vypracovávání bakalářské práce.

Dále velmi děkuji školám, které se podílely na výzkumu k této bakalářské práci. Velký dík rovněž patří samotným respondentům, kteří mi věnovali svůj čas k vyplnění dotazníku.

Děkuji členům své rodiny a všem, kteří mě podporovali na cestě studiem.

Obsah

Úvod.....	6
A. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Slovácko.....	8
2 Vlčnov – obec Jízdy králů.....	10
2.1 Geografická charakteristika	10
2.2 Historické a mýtické počátky obce.....	11
2.3 Současnost obce.....	13
2.4 Významné pamětihodnosti vztahující se k Jízdě králů.....	13
2.5 Zvyky obce v průběhu roku vztahující se k Jízdě králů	16
2.5.1 Krojový ples s představením krále	16
2.5.2 Velikonoční obchůzka.....	17
2.5.3 Stavba máje	18
2.5.4 Předání vlády králů.....	18
3 Jízda králů ve Vlčnově.....	20
3.1 Mýtické výklady původu jízdy králů	20
3.1.1 Hledání krále Svatopluka	20
3.1.2 Od Velké Moravy ke kočovným Maďarům.....	20
3.1.3 Zajetí Viktorinovo či královský útěk?.....	21
3.2 Historie	24
3.2.1 Letnice – čas konání jízdy králů.....	24
3.2.2 Variantnost názvu jízdy králů.....	25
3.2.3 Hra na krále	25
3.2.4 Historické zachycení jízdy králů	27
3.2.5 Turnaje králů	30
3.2.6 Jízda králů napříč kronikou a zpravodaji obce Vlčnov	31
3.3 Slavnosti jízdy králů v současnosti.....	35

3.3.1	Přípravy na jízdu králů	35
3.3.2	Svatodušní neděle – průběh dne a jízdy králů.....	35
3.3.3	Aktéři jízdy králů – královská družina, družice, král	36
3.3.4	Zdobení koní a vlčnovský kroj.....	42
B.	PRAKTICKÁ ČÁST	45
4	Metodologie výzkumu	45
4.1	Dotazník.....	45
4.2	Výsledky výzkumného šetření.....	47
4.3	Potvrzení či vyvrácení výzkumných předpokladů.....	59
	Závěr.....	60
	Použitá literatura	63
	Internetové zdroje.....	64
	Přílohy	67

Úvod

Slovácká tradice jízdy králů ve Vlčnově hraje v mém životě velmi důležitou roli již od dětství, jelikož jsem se ve Vlčnově narodila a nyní je mým trvalým bydlištěm, setkávám se s touto slavností každý rok a pravidelně ji navštěvuji. Sama jsem se jízdy králů účastnila také jako členka ročníku krále a do budoucna na tuto zkušenost a příležitost budu v dobrém vzpomínat. Možnost být jedním z aktérů jízdy králů ve mně vyvolalo mnohem větší citový vztah k dané problematice. V té době se změnilo mé vnímání tohoto zvyku, jelikož dříve pro mě bylo spíše prioritní účastnit se pouti, která probíhá při jízdě králů, a také dalších doprovodných programů. Samotné jízdě králů a královské objíždce jsem nepřisuzovala větší význam, než jsem dosáhla plnoletosti. Toto uvědomění mě přivedlo k myšlence zjistit, jak tuto tradici vnímají dnešní současníci z řad žáků. Největší motivací pro mě však bylo to, že jsem se mohla dozvědět něco více o obci, kde žiji a o kulturní dominantě, kterou se Vlčnov pyšní. Dále mě v realizaci této práce utvrdila vlastní potřeba a snaha o zachování, předávání a šíření této kulturní tradice mezi mladé lidi.

Jeden z hlavních cílů bakalářské práce je na základě heuristiky pramenů a literatury vytvořit smysluplný ucelený pohled na vývoj a průběh této tradice. Druhým cílem bylo zjištění toho, jaké mají žáci žijící na Slovácku znalosti o jízdě králů, a jaký vztah k tomuto zvyku zaujímají. Původním záměrem bylo zabývat se všemi obcemi na Slovácku, kde se tradice jízdy králů koná (Hluk, Kunovice, Skoronice, Vlčnov), nicméně na základě zjištění, že již existuje několik prací popisujících všechny tyto obce, rozhodla jsem se zaměřit pouze na obec Vlčnov, a to více do hloubky.

Aby bylo možno cílů dosáhnout, byla nutná heuristika množství pramenů a literatury pojednávající o dané problematice. Potřebné informace jsem získala především díky místní knihovně Jana Janči, kde je dostupná mnohá literatura o tradici, ale také z kroniky obce, která je dostupná na webových stránkách obce Vlčnov. Ze získaných informací jsem se pokusila vytvořit komplexní pojednání o jízdě králů od jejího prvního historického zachycení, přes mýtický výklad původu, až po její současnou podobu.

Práce je rozdělena do dvou částí. První z nich je ryze teoretická a je věnována obecnému vymezení Slovácka, charakteristice a historickému vývoji obce Vlčnov a samotné tradici jízdy králů. V této části práce byl využit styl historické popisné metody. Část obsahuje dílčí kapitoly, které mají vždy několik podkapitol. První kapitola se zaměřuje na charakteristiku regionu Slovácka, kde se obec Vlčnov nachází. V druhé kapitole je již zachycen Vlčnov jak z pohledu

historie, tak z pohledu současnosti. V této kapitole jsou také popsány obyčeje a zvyky obce uskutečňované v průběhu roku a vážící se k jízdě králů. Poslední kapitola teoretické části práce popisuje již samotný zvyk jízdy králů v obci Vlčnov, a to z pohledu mýtického, historického a současného.

Druhá část práce, praktická, je zaměřena na realizaci druhého z vytyčených cílů, tedy na výzkum mezi žáky SŠ a ZŠ na Slovácku a zjištění rozsahu jejich znalostí o jízdě králů a jejich vztahu k ní. Výzkum byl realizován prostřednictvím kvantitativního výzkumu, formou dotazníkového šetření. Kapitola interpretuje výsledky šetření a následně shrnuje, zda byly potvrzeny či vyvráceny výzkumné předpoklady, které byly pro výzkum stanoveny.

Součástí jsou také přílohy v podobě fotografií, které doplňují text bakalářské práce a slouží také k lepšímu představení a zasazení celého tématu. V rámci dotazníkového šetření byly v práci vypsány také autentické odpovědi žáků, kteří měli vyjádřit svůj názor na důležitost zachování jízdy králů.

A. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části bude pozornost věnována postupně obecnému vymezení Slovácka, charakteristice a historickému vývoji obce Vlčnov a samotné tradici jízdy králů.

1 Slovácko

Slovácko je regionem jihovýchodní Moravy, který je známý díky folkloru, kultuře, vinařství, tradiční gastronomii, také díky přírodě Bílých Karpat s vrcholem Velká Javořina a pohoří Chřiby s nejvyšším vrcholem Brdo. Region je bohatý na historii, kterou utváří množství dochovaných památek. Podle předsedy správní rady regionu Slovácko Ing. Stanislava Blahy je Slovácko jedinečným místem, a to především skrze své unikátní etnografické vymezení, svébytné obyvatelé a místní dialekt, který je obklopen přírodou a neuvěřitelně košatou a hlubokou kulturou. Štěstí spatřuje v tom, že se množství lidí tradicemi a zvyky zabývají, a ještě více místních je pomáhají udržovat.¹

Slovácko je geograficky vymezeno Bílými Karpaty na jihovýchodě, Středomoravskými Karpaty na severozápadě, severovýchod vymezuje Vizovická vrchovina a jihozápad řeka Dyje. Na severozápadě se jedná o hranici s hanáckým regionem, na severovýchodě s Valašskem, na jihovýchodě hraničí se Slovenskem a jihozápadě s Rakouskem.

V rámci lingvistiky se odborníci například věnovali i problematice názvu tohoto regionu. Někteří z nich zastávají označení Slovácko, a jiní zase spíše moravské Slovensko. Doktor J. Húsek tvrdí, že z hlediska filologického a lidového úzu by se mělo spíše přiklánět k názvu moravské Slovensko, nicméně množství praktických důvodů, které se jeví jako ty vítězné, vedou k pojmenování regionu jako Slovácko. Nelze přímočaře rozhodnout, který z těchto názvu je ten správný. Avšak v dnešní době pozorujeme z většiny spíše název Slovácko. Slovensko moravské se užívalo dříve, když existovalo i Slovensko uherské. Dříve bylo pro většinu lidí těžké odlišit pojmy „slovenský“ a „slovácký“. Dnes již tento problém nepřetrvává.²

Mezi největší města regionu Slovácko se řadí Uherské Hradiště, Uherský Ostroh, Hodonín, Uherský Brod, Kyjov, Břeclav, Strážnice a krajské město Zlín. K nejznámějším památným místům patří Velehrad, Uherské Hradiště a lázně Luhačovice. I přes ne velkou hornatost oblasti se v regionu najdou velmi zajímavá a lákavá místa jako například Bojkovice,

¹ Slovácko je jedinečné. *Slovácko: Moravia magazin*. Olomouc: m-ARK Marketing a reklama, 2016, roč. 1, č. 1, s. 5.

² Slovácko či moravské Slovensko?. *Naše řeč* [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR, 1937, roč. 21, č. 7, s. 199-205 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3205>

Polešovice, Salaš u Velehradu, a především areál lednicko-valtický se svou dominantou v podobě zámku Lednice, který je zapsán i do seznamu UNESCO. Známy je tento region i díky hradu Buchlov, který doplňuje také hrad Světlov u Bojkovic.³

Jelikož je Slovácko známé pro svou kulturu, je třeba si zmínit jednu z kulturních událostí, která se zde koná. Jedna z nejdůležitějších událostí jsou Slovácké slavnosti vína a otevřených památek v Uherském Hradišti, ve městě, do kterého sahají staré kořeny samotné Velké Moravy. Slováckých slavností se účastní přes 80 obcí a měst z okolí. Slavnosti probíhají začátkem měsíce září, kdy je v tu dobu město plné folklóru, krojů, vína a také historické atmosféry, jelikož je město plné památek.⁴

Další události, typické pro tento region, jsou tradiční hody, odehrávající se v několika slováckých obcích. Specifické jsou hody na Uherskohradištsku, jelikož se jedná o tzv. hody s právem. Právě tento atribut velkého nebo malého práva je specifikum, které dělá Uherskohradištsko jedinečným. Hody na Slovácku lze rozdělit na čtyři typy – císařské (třetí neděle v říjnu), patronské (neděle nejbližší dnu svátku patrona, kterému je zasvěcen místní kostel), hody k posvěcení či požehnání kostela a hody republikánské (čtvrtá neděle, nejbližší 28. říjnu). V současnosti se většina obcí kloní k variantě hodů patronských.⁵

Region je tvořen dalšími podoblastmi – Hanácké Slovácko, Podluží, Kyjovsko, Strážnicko, Uherskohradištsko, Horňácko, Uherskobrodsko a Kopanice.⁶

Přestože v naší práci představíme slavnost jízdy králů na příkladu obce Vlčnov, je vhodné zmínit také město Uherský Brod, proslulý touto tradicí zejména v období první republiky. Dodnes není známo, kdy, jak a proč tato tradice ve městě vznikla, ale v průběhu 20. století byla udržována díky Sdružení katolické omladiny, které si kladlo za cíl pěstovat a udržovat zvyky na Slovácku. Svého rozkvětu dosáhla ve zmíněném období první republiky a zanikla v roce 1942. Po druhé světové válce již nebyla obnovena.⁷

³ HÚSEK, Jan. *Moravské Slovensko I.: národopis lidu československého*. Upravený reprint druhého vydání z roku 1923. Kyjov: ALBERT, ©2014, s. 7-8.

⁴ Uherské Hradiště: místo jedinečných setkání. *Slovácko: Moravia magazin*. Olomouc: m-ARK Marketing a reklama, 2016, roč. 1, č. 1, s. 7.

⁵ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2008, s. 11-13.

⁶ O nás. *Region Slovácko* [online]. Hodonín: SlováckoTourism, © 2017 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <http://www.regionslovacko.cz/#section1>

⁷ TOMEČEK, Radek a kol. *Uherský Brod očima dobových fotografů 1865-1945*. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, 2010, s. 282-283.

2 Vlčnov – obec Jízdy králů

Obec Vlčnov, nazývána rovněž jako perla Slovácka, je proslulá nejen v České republice, ale také v cizině. Vděčí za to především své kulturní dominantě jízdě králů, ale také lidové architektuře, hudebním tradicím, zvykům, obyčejům a pestrým krojům, které bývají považovány za jedny z nejbohatších na Slovácku. Kapitola se zabývá především geografickým popisem obce, stručnou historií a vývojem, což slouží především k lepšímu zasazení problematiky tradice jízdy králů. Následně jsou zde představeny nejdůležitější pamětihodnosti a zvyky obce, které se k tradici váží.

2.1 Geografická charakteristika

Vesnice se nachází v okrese Uherské Hradiště, který spadá do Zlínského kraje. Je nedílnou součástí slovácké podoblasti Uherskobrodsko a sdružení obcí mikroregionu Východního Slovácka, do kterého rovněž patří obce Bánov, Bystřice pod Lopeníkem, Korytná, Nivnice a Suchá Loz. Sousedními obcemi katastru Vlčnova jsou obce Hluk a Dolní Němčí na jihu, ze severu obce Veletiny a Drslavice, na východě hraničí s katastry obcí Uherský Brod (5 km vzdálený od Vlčnova) a Nivnice a na západě s Hlukem a Podolím.

Vlčnov se rozprostírá na území Bílých Karpat zahrnující zejména poslední výběžky bílokarpatského pohoří. Výběžky Bílých Karpat tvoří pahorkatinu chránící obec a svažující se k řece Olšavě, do které se vlévá Vlčnovský potok s třemi bezejmennými přítoky protékající celou obcí. Samotná vesnice leží uprostřed kotliny. Ohraničení obce je následující – ze severu se nachází výšina Myšince (352 m. n. m.), na jihu nalezneme Černou horu (363 m. n. m.) a západ obemývá les Hlubočka (342 m. n. m.), který je dnes již známý jako Hlucký háj. Katastrální výměra obce Vlčnov je 21,3 km². Průměrná nadmořská výška katastru činí 226 m. n. m., nejvyšším bodem je již zmíněná Černá hora (363 m. n. m.). Svým katastrem leží obec v jihovýchodní části Hlucké pahorkatiny, která spadá do celku předhůří Bílých Karpat, kterým je Vizovická vrchovina. Nalezneme zde také Vlčnovskou pahorkatinu, kde se nachází nejvyšší bod vlčnovského katastru, zasahuje zde rovněž Hlucká kotlina.⁸

Faktory jako příznivá zeměpisná poloha, uzavřenost kotliny, ve které se ves nachází, a také nadmořská výška způsobují to, že Vlčnov má poměrně příznivé a teplé podnebí s mírnou zimou. Otázka podnebí je velmi důležitá skrze rozsáhlé plochy se stromovím, které se zde nacházejí a teplé a suché léto ve vsi je pro zemědělskou kulturu příznivé. Pro obec Vlčnov,

⁸ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 26-27.

jakožto vinařskou vesnici, je neméně důležitý teplý jižní vítr, který napomáhá při dozrávání vinné révy, která je pěstována na zdejších jižních svazích. Z hlediska geologického je katastr Vlčnova tvořen převážně pískovci a lupky paleogénu – tedy starších třetihor.⁹ Vyskytují se zde také dvě chráněná území – přírodní rezervace Kovářův žleb v Hlucké pahorkatině, která je tvořena křovinatými a travnatými stráněmi se žlebem a stala se předmětem ochrany díky květnatým loukám s výskytem ohrožených druhů (len chlupatý, hvězdnice zlatovláska, medovník meduňkolistý atd.). Druhou přírodní rezervací je Vlčnovský háj ležící ve Vlčnovské pahorkatině s výskytem dubohabřin, bylin a silně chráněných druhů rostlin (ladoňka dvoulistá, růže galská atd.)¹⁰

2.2 Historické a mýtické počátky obce

Dříve, než se zaměříme na samotnou slavnost jízdy králů a její projevy v obci Vlčnov, představíme si alespoň ve stručnosti mýtické počátky a historii obce samotné.

Můžeme se opřít o samotnou existenci blízkých a velkých christianizačních center. Jedním z nich bylo Staré Město u Uherského Hradiště, v jehož blízkosti se nacházela jantarová cesta. Druhým byly Sady (dříve nazývané Derfle) v blízkosti Starého Města, kde se jantarová stezka protínala s cestou „uherskou“. Z dostupných zdrojů je známo, že na tomto území se také vinula cesta od Blatnice na Uherský Brod, která vedla samotnou obcí Vlčnov. Z tohoto faktu dále odvozujeme, že tak jako v případě Starého Města i Sadů, tak i Vlčnov mohl být díky své poloze na obchodní cestě osídlen již v 10. století (povelkomoravské období).¹¹ I z doposud známých archeologických výzkumů se ukazuje, že obec nebyla mezi 6. – 10. stoletím osídlena prvními Slovany ani starými Moravany (doba Rostislavova a Svatoplukova). Obec je však považována za jedno z nejstarších osídlených míst východního Slovácka, což potvrzují například nálezy z doby kamenné, laténské a římské.¹²

První písemná zmínka o obci Vlčnov pochází ze dne 3. března 1264, kdy Boreš z Rýzmburku potvrdil na statku „na Vlčnově“ darovací listinu. Většina odborníků se domnívá, že počátky obce jsou starší (10. století), jelikož má Vlčnov dvouřadový typ návesní „silnicovky“, což je příznačné pro dobu před kolonizací, která proběhla až ve 13. století. V tomto století byli tedy držitelé obce Rýzmburkové, kteří zde sídlili v tvrzi, kde došlo k podpisu listiny poprvé zmiňující Vlčnov. Obec byla rovněž centrem Lucka (dnešní katastr

⁹ ZEMEK, Metoděj a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Brno: BLOK, 1966, s. 16.

¹⁰ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 47-50.

¹¹ ZEMEK, Metoděj a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Brno: BLOK, 1966, s. 29-30.

¹² BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 82.

Vlčnova), což znamenalo pro vesnici prestiž. Na počátku 15. století byl majitelem Vlčnova Heralt z Kunštátu. V této době byla obec markraběcím lénem, které bylo uděleno Petrovi z Kravař (z Plumlova) markrabětem Joštem. V tomto období museli obyvatelé Vlčnova poprvé odvádět rentu své vrchnosti.¹³

Z období husitských válek máme informace o tom, že ze všech moravských krajů byl právě uherskohradištský nejvíce upnutý k husitskému hnutí. Lze tedy předpokládat obdobnou situaci v samotném Vlčnově. Po těžkých dobách husitských válek se obce chopil rod vladkyň pocházející nejspíše z okolí Valašských Klobouků, zpočátku jako rod „z Lipiny“, od roku 1408 jako rod „z Vlčnova“, který do obce přesunul i své sídlo a zajistil si velké jmění spolu s uznáním na poli politickém. Po vymření rodu „z Vlčnova“ se obce ujal rod pánů „z Kunovic“, který byl ale roku 1611 donucen v důsledku dluhů prodat panství, do něhož spadl i Vlčnov, Kounicům – Oldřichu z Kounic (do desek zaneseno až 13. ledna 1614).¹⁴

Vlčnov nebyl v rámci roku 1848 nijak bouřlivým místem, nejvíce místní ovlivnilo zrušení roboty, ale pro tento rok je také ústřední zrušení vrchnostenské činnosti úřadů a to, že se po roce 1850 samosprávy obce chopil starosta stojící v čele obecního zastupitelstva až do roku 1945. Po smrti posledního člena rodu Kouniců (Evžen Kounic) se na počátku 20. století stává majitelem Vlčnova šlechtic z Maďarska Josef Pálffy.¹⁵

Tak jako tomu bylo ve všech místech během světových válek, si i obec Vlčnov zakusila mnohé, což není v této práci nutné popisovat. Obec neustále procházela po válce řadou změn, které ji dovedly až do podoby, kterou v současnosti má, podobu obce s třemi tisíci obyvatel, řadou zvyků, tradic a živou kulturou.

Název obce

Jedna z mýtických nebo předpokládaných tezí o vzniku názvu vesnice je taková, že se zde v minulosti, kdy byl Vlčnov pouze osadou, často vyskytovaly smečky vlků. Od té doby nesla obec název „Vlčice Nové“. Později se to však změnilo na „Vlčnov“, kdy se z každého slova (VLČice NOVé) užily tři počáteční písmena.¹⁶

¹³ ZEMEK, Metoděj a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Brno: BLOK, 1966, s. 35-41.

¹⁴ Tamtéž, s. 44-55.

¹⁵ Tamtéž, s. 109-113.

¹⁶ Tamtéž, s. 32.

Dále je v okolí obce zvykem, že se Vlčnovu přezdívá „Mongolsko“. Toto oslovení vsi by mělo pramenit z toho, že v minulosti tímto územím, kde se současně Vlčnov nachází, projížděli mongolští kočovníci. Zda je to pravda či ne se už ale nejspíše nedozvíme.

2.3 Současnost obce

Z dob minulých se ve Vlčnově dochovalo několik památných a hodnotných objektů (dům č.p. 398, dům č. p. 131, dům č. p. 542 atd.). Většina však již zanikla. Nejvíce dochovaných staveb náleží do 19. a 20. století. Tyto objekty slouží především jako ukázka tradičního lidového bydlení.¹⁷

Obec Vlčnov, která si prošla držením několika pánů, je v současnosti obcí s třemi tisíci obyvatel, klubem sportu a kultury a informačním centrem, na které se mohou obrátit jak turisté, tak místní. Ve vesnici rovněž funguje základní škola (1. – 9. ročník) ve spolupráci s mateřskou školou (Základní a mateřská škola Vlčnov, příspěvková organizace). Samotné dějiny školství jsou v obci poměrně obsáhlé a trvalo několik let, než získalo nynější podobu. Došlo k opravám budov, jejich bourání, ale také k výstavbě budov zcela nových, o čemž však detailně píše ve své bakalářské práci Bc. Eva Stojaspalová, která se této problematice věnovala a velmi přesně a detailně ji zpracovala – „Dějiny školství ve Vlčnově.“

Ve vsi se nachází poměrně bohatá knihovna (Knihovna Jana Janči Vlčnov), kterou pro vzdělávací a výchovné účely rovněž využívá místní škola k uspořádání nejrůznějších besed a programů pro své žáky. Společné prostory, na staré měšťanské škole, s knihovnou sdílí také Galerie na Měšťance, která slouží především k cestopisným besedám, autorskému čtení při výstavách, promítání, vystoupení či různým akcím spojených například s Vánoci. Galerie krom jiných výstav nabízí stálou expozici „Vlčnovský kroj a jeho vývoj“. Svůj repertoár akcí vybírá především z regionálních výtvarníků a umělců. Krom toho se také snaží připomínat nejrůznější výročí obce, spolků a rodáků.¹⁸

2.4 Významné pamětihodnosti vztahující se k Jízdě králů

V obci Vlčnov je několik památek, z nichž některé mají určitou souvislost se samotnou slavností jízdy králů. Proto jim bude v této kapitole věnována pozornost. Jedná se o kostel sv. Jakuba, kde probíhá mše svatá s celým ročníkem jízdy králů, kapličky, od kterých v určitých

¹⁷ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 848-850.

¹⁸ Galerie na Měšťance. *Klub sportu a kultury Vlčnov* [online]. Vlčnov: KSK Vlčnov, © 2011–2022 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.kskvlcnov.cz/galerie-na-mestance>

případech průvod jízdy králů začíná, rolnické domy, které doplňují svou dlouholetou historií atmosféru tradice, a především vinohradnický areál vlčnovských búd, kde se odehrává jedna z folklórních částí jízdy králů.

Kostel svatého Jakuba Staršího

Jedna z výrazných dominant obce je místní kostel, ve kterém se v minulosti odehrávaly všechny důležité události v životě občanů Vlčnova. Kostel zde stával s největší pravděpodobností již od 13. století, byť jeho první písemná zmínka pochází až z roku 1373 z listiny dominikánského kláštera v Olomouci. V 17. století si však prošel devastací v podobě požáru a krádeže veškerého vybavení tatarskými nájezdníky. Budova byla však poměrně rychle obnovena, ale vyvstal problém nedostačující kapacity, tudíž bylo nutné kostel rozšířit.¹⁹ Nynější podobu má kostel od roku 1928 a z původního zbyla pouze oratoř a gotický oblouk, což je nejcennější část kostela. Celý interiér je malovaný a pozadí oltáře zdobí velká plastika vyobrazující „Poslední večeři Páně“. Původně nebyly součástí kostela ani lavice, tudíž ještě v roce 1946 museli návštěvníci stát.²⁰

Kapličky

V obci se nachází čtveřice kaplí, které jsou využívány například při mši na jízdu králů a určují také trasu průvodu při církevní události „Boží tělo“.

Rolnický dům a hospodářství č.p. 57, 65 a 739

Již zmíněné rolnické domy se v obci dochovaly především jako ukázka života obyvatel Vlčnova v letech minulých. Jedná se o původní stavitelství, které v obci převládalo do té doby, než se ráz obce změnil do současné podoby. Tyto domy se svou architekturou řadí k pomoravsko-panonskému typu hliněných staveb. Jsou postaveny z nepálené hlíny, byly bíle nalíčený, střechy měly doškové a doplňoval je zdobný modrý pruh ve spodní části budovy. Vnitřní prostor tvořily zpravidla tři části – světnice, komora a síň. Nezbytnou součástí byl také chlév. S dobou se stavitelství proměňovalo a domy dostávaly například štukovanou fasádu s dalšími zdobnými ornamenty. Domy, které se obci Vlčnov podařily zachovat bez větších novodobých úprav jsou především dům č. p. 57, 65 a 739.²¹ Tyto hospodářské usedlosti jsou

¹⁹ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 505-506.

²⁰ BENEŠ, Josef. *Rok ve Vlčnově 1945-46: národopisný dokument o životě vesnice*. Vlčnov: Společnost Jízdy králů, 2003, s. 36.

²¹ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 848.

dnes již poměrně neživé, ale jejich kouzlo a duch dávných dob ožívá právě při tradici jízdy králů, kdy jsou domy zpřístupněny návštěvníkům.

Muzeum lidových pálenic

Tato poměrná vzácnost v obci vznikla díky spolupráci obce Vlčnov se Slováckým muzeem v Uherském Hradišti. V dřívějších dobách bývaly časté spíše výstavy, které nebyly stále, a vždy se jednotlivé části vracely jejich majitelům. Muzeum však vlastní také stálou expozici po domácku vyrobených přístrojů sloužící k vypálení destilátů. Cesta k realizaci tohoto projektu nebyla jednoduchá, jelikož se jedná o oblast na hranici se zákonem, a tak většina lidí nepřiznávala své vlastnictví destilačních přístrojů. Nakonec se ve spolupráci s policií a soudy dokázalo dát dohromady a vystavit až třicet pálenic. Muzeum bylo zpřístupněno v roce 2010 a dodnes je neustále obměňováno.²² Stejně jako předchozí památky ožívá muzeum především v době poslední květnové neděle na jízdu králů, ale i mimo tuto tradici sem zavítá množství návštěvníků.

Vlčnovské budy s vinohrady

Vinohradnictví má na Uherskohradištsku, kam spadá i Vlčnov, velkou tradici a historii, o čemž svědčí mimo jiné i nálezy z dob římsko-provinciální (nářadí a džbány) a staroslovanské. K šíření vinné révy došlo na Moravě až na přelomu našeho letopočtu, ale počátky vinohradnictví jako takového sahají do doby Velké Moravy. Na Uherskobrodsku se vinohradnictví šířilo ve 13. století, ale v obci Vlčnov nebyly datovány žádné vinohrady. Až v roce 1748, za Marie Terezie, se začalo vinohradnictví dařit více a ve Vlčnově bylo celkem 66 hektarů vinic. Vlčnov se dostal na druhé místo na Uherskobrodsku, za samotným Uherským Brodem. Po úpadku vinohradnictví v 19. století se opět podařilo křivku zvednout a Vlčnov byl v roce 1900 opět na druhém místě, co se týče velikosti plochy vinohradů, ale hektarů bylo nyní pouze 45, což poukazuje na neustálou klesající tendenci. Byť vinohradnictví neustále upadá, tak se Vlčnov neustále snaží vinohradnictví brát jako jednu ze svých tradic, o čemž svědčí i to, že má ve svém obecním znaku vinařský nůž a keř vinné révy.²³

Vlčnovské budy jsou fenoménem mezi památkami obce. Tento areál vinných sklepů bývá spojen především s jízdou králů, jelikož se zde odehrává část folklórního programu „Putování po vlčnovských budách“ probíhající vždy v sobotní večer. Tyto stavby jsou

²² Muzeum lidových pálenic. *Slovácké muzeum* [online]. Uherské Hradiště [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <http://www.slovackemuzeum.cz/doc/7/>

²³ KUKULKA, Josef. *Vlčnovské budy s vinohrady: Stručný pohled do historie*. Vlčnov: ZO ČZS, 1989, s. 7-10.

postaveny pod vinohrady a celý komplex se nachází nad samotnou obcí. Toto místo láká nejen návštěvníky jízdy králů, ale také filmaře, výtvarníky a fotografy. Samotná historie búd je spojena s již zmíněným rozvojem vinohradnictví na Uherskobrodsku. Postupem času prošly budy celkem třemi proměnami a vznikly tak tři typy búd – budy dřevěné, budy s kamenným základem („tlučenice“) a budy na kamenném základě z vepřovic. První a druhý typ budy už v dnešní době není možné vidět. Budy byly stavěny po vzoru tzv. „Vlčnovské architektury“, pro kterou je typický modrý pruh na spodu stavby, stejně tak tomu je u rolnických domů. Stavení mělo většinou dvě části – větší část na předu budy a zadní menší komůrku.²⁴ Vinohradnický areál byl v roce 1995 vyhlášen jako památková rezervace České republiky, a to především z toho důvodu, že v dnešní době takových staveb ubývá v důsledku přistavování chat moderních. Jestliže by si tak někdo v dnešní době chtěl na tomto území postavit vinohradnickou stavbu, musel by se řídit a dodržovat striktní pravidla pod dozorem organizace státní památkové péče České republiky – Národním památkovým ústavem.²⁵

2.5 Zvyky obce v průběhu roku vztahující se k Jízdě králů

Kapitola je věnována zvykům a obyčejům, které jsou uskutečňovány v průběhu roku a jsou spojeny s jízdou králů. Řadí se sem krojový ples, při kterém bývá představen král jízdy králů, Velikonoční pondělí a tradiční stavění máje, které má na starosti ročník jízdy králů.

2.5.1 Krojový ples s představením krále

Plesy jsou jednou ze zábav, kterých se v minulosti účastnily zejména lidé z vyšších společenských vrstev. V období mezi válkami se však staly součástí zvyků všech vrstev. Plesy bývají v obci zpravidla pořádány různými organizacemi či spolky. Může se jednat o plesy s různou tematikou – hasičské, sportovní, myslivecké, dětské, školní nebo maškarní, které patřily mezi ty nejoblíbenější, ale v současnosti již nejsou v obci pořádány.²⁶

Svou historii začal krojový ples ve Vlčnově psát v roce 1973, kdy jej začala pořádat Osvětová beseda. Tyto plesy měly nejprve své místo konání v místní Sokolovně, ale s výstavbou nového Klubu sportu a kultury se sem plesy rovněž přesunuly. První krojový ples, který se až dodnes koná v této hale, se uskutečnil v lednu roku 1978.²⁷

²⁴ KUKULKA, Josef. *Vlčnovské budy s vinohrady: Stručný pohled do historie*. Vlčnov: ZO ČZS, 1989, s. 13-14.

²⁵ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 872.

²⁶ Tamtéž, s. 626.

²⁷ Tamtéž, s. 627.

Krojový ples je ve Vlčnově jeden z nejvýznamnějších a nejproslulejších, a to především díky pestrému vlčnovskému kroji. Ovšem někteří návštěvníci této kulturní akce, přijíždějící z okolních vesnic, sem zavítají i ve svých rodných krojích. Nabízí se zde tedy jakási přehlídka směsi krojů slováckých.

To, co je pro tento ples tolik jedinečné, je představení budoucího krále jízdy králů široké veřejnosti, což započalo až v 90. letech 20. století. V kronice obce je představení krále na krojovém plese poprvé zmíněno v roce 1997. Lze tedy tento rok považovat za premiérový. Zároveň je tento ročník krojového plesu považován za jeden z nejúspěšnějších do té doby a dle pracovníků Klubu sportu a kultury jako jeden z nejkrásnějších. Zúčastnili se v kroji i hostující členové z Buchlovic, z Hluku, ze Starého města a dalších. V tradičním vlčnovském kroji tuto událost navštívila i Čechoameričanka z Chicaga.²⁸

Při této události se odehrává nejen samotné představení krále jízdy králů, ale také představení ročníku jízdy králů – „legrútů“ (královská družina) a „družic“. Celý ples doprovází dechová a cimbálová hudba s řadou tanečních představení, které má na starost taneční soubor „Vlčnovjan“. Jedna z nejdůležitějších částí, jestliže nepočítáme představení krále, je poté taneční sólo, které je věnováno králi a jeho matce. Během tance se však mohou u krále vystřídat i děvčata z jízdokrálového ročníku či další návštěvnice plesu.²⁹

2.5.2 Velikonoční obchůzka

Velikonoční období je s jízdou králů ve Vlčnově spojeno díky tradici pomlázky. V obci se pomlázka nazývá jako „šlaháčka“ či „mrskačka“. Mrskání dívek jarními vrbovými pruty je symbolem života a blahodárnosti. V České republice je známo, že se ženy mrskají pomlázkou, ve Vlčnově je pomlázka nazývána jako „kančúch“. Této tradice se zde účastní široká škála mužského obyvatelstva, a to od nejmenších chlapců až po starší generace. Tento zvyk je zde velmi rozšířen a velikonoční obchůzka je spojena především s ročníkem mládenců ve věku 18 let. Dnes se dostala tradice do podoby takové, že chlapci obcházejí domy svých vrstevnic, ale před samotnou obchůzkou je však jejich úkolem uplést si pomlázku tak velikou, aby ji mohli nést na svých ramenou a tvořili tak ve svém celku řadu. Chlapci bývají oblečeni v kroji, avšak ne se všemi jeho částmi. Ty jsou k vidění až při jízdě králů. Svou pondělní cestu začínají na mši svaté v kostele sv. Jakuba, odkud poté pokračují do domu svého krále, aby vymrskali jeho maminku. Král s chlapci následně pokračuje do domů děvčat z téhož ročníku, a některá z nich

²⁸ Rok 1997. *Obec Vlčnov* [online]. © 2022 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: [https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-kniha-4-1987-1999/rok-1997/-/](https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-kniha-4-1987-1999/rok-1997/)

²⁹ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

jsou rovněž oblečena v kroji, který opět nemá tu nejslavnostnější podobu. Je zřejmé, že připojení krále k mládencům v průběhu velikonočního koledování je v obci novinkou, a to proto, že ještě před rokem 1997 nebyl král veřejnosti v této době doposud znám. V současnosti bývá tato událost také dokumentována televizí.³⁰ V minulosti se však pomlázka nenosila, ale pamětník František Vozár vzpomíná, že dříve, asi před 50 lety, nosili mládenci rákosky.

2.5.3 Stavba máje

Tak jako byla tato tradice v obci rozšířena v minulosti, tak je tomu i dodnes. Období měsíce května je zde typické především pro stavění „májů“. Máj, který je považován za symbol života, síly a plodnosti, se v obci vyskytuje hned několikrát, bývají zde postaveny někdy až 4 máje, byť ten „hlavní“ má Vlčnov pouze jeden, který stojí ve středu obce u obecního úřadu. Postavení „hlavního“ máje mají na starosti opět jezdcí jízdy králů. V minulosti tato výsada a právo připadala na odvedence, kteří si máj museli sami v lese najít, useknout, dopravit jej do vesnice, zbavit kůry, s pomocí děvčat jej ozdobit a následně jej postavit. Dnes je tento postup poměrně stejný, nicméně v době techniky už máj staví jeřáb, jelikož skrze snahu mít máj co nejvyšší v celém okolí, a tak jej i několikrát nadstavovat, už není práce, která by se dala zvládnout pomocí žebříků a provazů, jako dříve. V současnosti je také nutností, aby si chlapci strom nejen vybrali, ale aby také dostali svolení od hajného, který jim strom pomůže do vesnice dopravit. Dívky jízdokrálového ročníku máj zdobí papírovými růžemi a pentlemi a na vrcholek připevní prapor obce. Hlavní úkol, který měli chlapci ročníku stejný dříve i dnes, je hlídání máje po celý měsíc květen, aby nedošlo k jeho podřezání a ročník a celá obec nezískala špatnou pověst. V důsledku ochrany máje je nutné, aby zde alespoň někdo z mládenců setrval do brzkých ranních hodin, aby ke skandálu nedošlo. Místo „pod májem“ je však v květnu jedno z míst, kde se setkává po večerech většina mládeže z obce, a tak je zde o zábavu postaráno. I v minulosti to bylo místo plné zpěvu, zábavy a tance.³¹

2.5.4 Předání vlády králů

Jedná se o tradiční ceremoniál v obřadních krojích, který se odehrává v sobotní večer před samotnou jízdou králů v Klubu sportu a kultury Vlčnov ve formě pořadu trvajícím přibližně dvě hodiny. Událost je významná aktem předání vlády starým králem králi novému. Poprvé v daném roce zde také zazní „vyvolávky“ každého mládenec, k níž jsou konferenciérem jmenovitě vyzvání.³²

³⁰ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 637-638.

³¹ Tamtéž, s. 638-639.

³² Pozn. aut.: Popis autorky práce.

Následně se představují také děvčata ročníku, která moderátor pořadu pouze představí jmény a ony se ukloní. Jejich dalším úkolem je však pomoc při převlékání mladého krále do dívčího kroje. Děvčata nosí jednotlivé části kroje mamince krále, která jej na pódiu do kroje strojí.³³

Posledním bodem tohoto ceremoniálu je již samotné předání vlády mezi králi. Na pódium nastoupí celá královská družina za svého budoucího krále. Následně se k nim připojí král roku minulého, který až do tohoto dne kraloval Vlčnovu. Právě on pokládá korunu na hlavu nového krále, který musí složit slavnostní slib.

Slova při aktu předání vlády (pronáší starý král):

*„Skončila doba panování mého, bez boje jsem se vzdal.
Předávám ti tíhu břemene svého, kéž bys i ty moudře panoval.“*³⁴

Slib krále (pronáší nový král):

*„Já slibuji vám na korunu svoji,
že budu moudře panovat nad písničkami, tanci a vlčnovskými kroji.“*³⁵

³³ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

³⁴ Předání vlády králů - Vlčnov 2021. *YouTube* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Khb_nupQjA8

³⁵ Tamtéž.

3 Jízda králů ve Vlčnově

Následující kapitola se již věnuje systematicky slavnosti jízdy králů ve Vlčnově od mytologických vyprávění a historie k současným projevům. Jízda králů ve východomoravské obci Vlčnov je od 27. listopadu 2011 zapsána v Reprezentativním seznamu UNESCO, na seznamu Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva (k zápisu došlo na ostrově Bali). Zároveň je od roku 2009 součástí národního seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.³⁶

3.1 Mýtické výklady původu jízdy králů

Původ jízdy králů je bezesporu velmi důležitou částí této práce, jelikož je opředen řadou legend, pověstí a mýtů. Dodnes se etnografové, historici a národopisci nedokáží dohodnout na jedné správné variantě či na variantě, která by mohla být nejbližší pravdě. Otázkou však je, zda by mohl být opravdu některý z výkladů alespoň svým jádrem pravdivý či nikoli.

3.1.1 Hledání krále Svatopluka

Podle pověsti tato tradice spojená s rituálem hledání krále vznikla krátce po Svatoplukově smrti, s níž se Moravané nesmířili. Aby zahnali smutek, rozhodli se, že jej budou hledat a věřili, že jej najdou opět živého a zdravého. Nadějí pro ně byla zpráva o zmizení Svatopluka během bitvy proti Arnulfu Korutanském. Údajně měl z boje odjet na svém koni do lesa na vysokou horu, kde zabil svého koně a zakopal svůj meč, aby zbytek života prožil jako prostý člověk, kterého nikdo nepozná. K této pověsti se rovněž přikláněl slavjanofil Metoděj Halabala. Podle Jiřího Jílíka je ovšem celý příběh nepravděpodobný, a to zejména proto, že Svatopluk nebyl oblíbeným králem, ale také proto, že sám Svatopluk nedisponoval královským titulem.³⁷

3.1.2 Od Velké Moravy ke kočovným Mad'arům

Nejen postava Svatopluka je pojítkem mezi jízdou králů a Velkou Moravou. Stěžejní místo zde má také Velehrad, který se stal rovněž předmětem mnohých diskusí. V dnešní době je Velehrad poutním místem na Slovácku nedaleko města Uherské Hradiště. Dříve se však badatelé domnívali, že se Velehrad nacházel na jiném místě, nebo dokonce existovalo několik „velehradů“. Již na počátku 20. století archeolog Josef Zavadil konstatoval, že „velehrad“ značí významné místo. Označil tak tedy hrady Děvín a Nitru za „velehrady“ a zcela vyloučil možnost

³⁶ Z historie jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost jízdy králů, © 2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

³⁷ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 53-58.

nyňjšího poutního místa Velehradu u Uherského Hradiště jako centrum Velké Moravy. Stejně tak archeolog Inocenc Ladislav Červinka nebyl zastáncem Velehradu u Uherského Hradiště a za sídla Velké Moravy považoval pouze Děvín a Nitru. Žádné prameny neukazují na to, který z těchto hradů byl skutečným velkomoravským sídlem. Proto zřejmě vznikla domněnka, že panovník neměl žádné pevné sídlo a vládl tak zvaně „ze sedla“. Pojem „vládnout se sedla“ zavedl Luděk Galuška, který však nevěřil tomu, že by panovník se svou družinou objížděl hradiska a při tom vybíral daně, nebyl pro to žádný důkaz. Nicméně můžeme uvažovat tak, že v té době by to byl zcela normální jev, že v době stěhování národů, které probíhalo až do počátku středověku, vládne panovník tímto způsobem. S tímto způsobem panování můžeme spojovat například Merovejce nebo říši Heftalitů, což byly kmeny kočovné. V případě Merovejců to bylo tak, že panovník putoval mezi statky a jeho družina vybírala peníze, což svým způsobem může připomínat akt dnešní jízdy králů, kdy vyvolávači vybírají peníze a volají „*Na krála, matičko, na krála!*“.³⁸

Tato myšlenka původu jízdy králů se začala dále rozvíjet v 60. letech 20. století archeologem Antošem Horsákem, který kočovný život a panování ze sedla spolu s vybíráním daní spojuje s kočovnými Maďary, které tyto objížděky rovněž prováděli. Kočovní Maďaři zůstali po rozpadu velkomoravské říše na levém břehu Moravy, kde se v současnosti nachází obec Vlčnov, po rozpadu velkomoravské říše. Toto území bylo pod správou Uher až do roku 1199, to znamená, že objížděky zde setrvaly delší dobu a postupem času si z nich lid udělal zvyk a tradici, která má dnes název jízda králů a následně se tento obyčej rozšířil i do míst nacházejících se na druhém břehu Moravy. Důkazem k této teorii o původu jízdy králů nám může být slovo „hýlom“, které dodnes vyvolávači během jízdy králů prohlašují před svou vyvolávkou. Toto slovo má být odvozeno od maďarského slova „hivóm“, které má svůj překlad v češtině jako „volám“.³⁹

3.1.3 Zajetí Viktorinovo či královský útěk?

Jedna z teorií o původu jízdy králů je však mezi ostatními mnohem více známá a uznávaná, alespoň mezi laiky na Slovácku či minimálně v obcích, kde se tradice koná. Jedná se o legendu o uherském králi Matyáši Korvínovi, který utíkal z boje.

Matyáš Korvín byl českým, chorvatským a uherským králem, kterého si zvolila uherská šlechta, poté co zemřel král Ladislav Pohrobek. Byl silným panovníkem, který usiloval o prestiž

³⁸ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 61-62.

³⁹ Tamtéž, s. 63.

území a moci panovníka, také byl vojensky schopný. Součástí jeho vojska byli také čeští žoldnéři. Rozhodující je zde pro nás rok 1468, kdy se Matyáš Korvín dostává do sporu s Jiřím z Poděbrad, který byl dokonce po krátký čas jeho tchánem. Korvín měl totiž za manželku jeho dceru Kunhutu, která však brzy zemřela.⁴⁰

Spor mezi Matyášem Korvínem a Jiřím z Poděbrad vygradoval v době, kdy byl Jiří z Poděbrad, jakožto husitský král chránící husitské dědictví, obviněn papežem z kacířství. Na kacíře posílal papež vojenské křižácké výpravy, čehož využil Matyáš Korvín, který toužil získat Moravu a následně českou korunu. Díky tomuto rozhodnutí papeže byl svým způsobem legalizován vpád Matyáše Korvína, vedoucího křižácká vojska, na Moravu v roce 1468. Matyáš Korvín získal na svou stranu většinu moravských měst (kromě Uherského Hradiště a Uničova). Česko-uherské války se tak staly pro Uherskohradištsko, kde se většina z nich odehrávala, velmi zničující a několik obcí zde zaniklo úplně. Některé z nich byly však v průběhu let obnoveny.⁴¹

Výše popsaný odstavec je společným základem pro dvě následující pověsti. Zatímco výše uvedená historická fakta jsou pravdivým jádrem těchto pověstí, následující tradovaný výklad spojený s původem jízdy králů, je už pouhou domněnkou.

Pověst o zajetí Viktorina

Viktorin byl jedním ze synů Jiřího z Poděbrad, druhým byl Jindřich. Oba se s otcem účastnili česko-uherských válek. Viktorin měl své útočiště během válek v Uherském Hradišti, které se snažil získat Matyáš Korvín, avšak neúspěšně. Do Uherského Hradiště se Viktorin dostal se zbytkem svého vojska po porážce Matyášem Korvínem u Hulína. Viktorin, který byl dle některých pramenů znám jako ne příliš dobrý vojevůdce, se následně z Uherského Hradiště vydal, nic netušíc, do města Veselí, které již bylo pod dohledem Matyáše Korvína. Kníže Viktorin byl zajat a odvezen na tehdy uherský hrad v Trenčíně.⁴²

Pověst následně vypráví, že část Viktorinova vojska tvořili právě Vlčnovjané, kteří chtěli svého vůdce ze zajetí vysvobodit. Jelikož je Trenčín vzdálený od Vlčnova necelých padesát kilometrů, nebylo pro Vlčnovjany příliš těžké se tam dostat. A tak se dva muži nechali na trenčínský hrad zaměstnat jako služebníci, aby se dokázali na hradě zorientovat a obeznámili se s tamější věznicí, kde byl držen Viktorin. Muži s sebou přivezli také sud vína, který v pověsti

⁴⁰ FRANKENBERGER, Otakar et al. *Slavní vojevůdci*. Praha: Libri, 1997. s. 199. ISBN 80-85983-19-2.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:63848e20-3607-11e4-8e0d-005056827e51>

⁴¹ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 68.

⁴² Tamtéž, s. 68.

může, ale také nemusí, odkazovat na vlčnovské vinohradnictví. Zde však víno sloužilo k omámení strážců a zbytku služebnictva, které se na hradě nacházelo, poté co ostatní odjeli pryč. Přestrojení služebníci dali zbytku družiny světelné znamení, že mohou do hradu vniknout. Následně se dostáváme k části pověsti, která velmi silně odkazuje na atribut krále v ženských šatech. Viktorinovi muži jej totiž převlékli do ženského oděvu, a to za účelem, aby jej nikdo nepoznal po cestě zpět. I tak se však obyvatelé vesnic, kterými projížděli, dívali velmi udiveně na dívku či ženu zahalenou do stuh a pentlí. Zachránci z Vlčnova všem vysvětlovali, že vezou do Hluku (sousední vesnice Vlčnova) nevěstu. Celá skupina zachránců se do Vlčnova vrátila jako hrdinové, kterým poděkoval sám Jiří z Poděbrad a dodnes tak jízdou králů místní vzpomínají na tento odvážný a hrdinský čin.⁴³

Dnes si však historikové a národopisci tuto variantu původu jízdy králů nepřipouští za pravdivou. Důvod, který by měl postačit jako důkaz, že tato pověst není základem tradice jízdy králů, je ten, že syn Jiřího z Poděbrad nebyl králem, byl pouze knížetem. A z pramenů však také víme, že Viktorin nikdy zachráněn nebyl.

Královský útěk

Již v úvodu bylo zmíněno, že mnohem známější, tradovanější a pravdě bližší je pověst vztahující se k uherskému králi Matyáši Korvínovi. Tato pověst pracuje s myšlenkou, že měl král prchnout z prohraného boje u Bílovic (Hrubý bor) v ženském oblečení.

Po několika pokusech získat Uherské Hradiště se dostává do čela vojsk Jiřího z Poděbrad jeho druhý syn, Jindřich, který byl považován za schopnějšího vojevůdce než jeho bratr. Jindřich se vydal k Uherskému Hradišti. Na to však reagoval Matyáš Korvín tak, že se k městu přiblížil také, aby jej nemohl Jindřich vysvobodit, jelikož všechen lid města uherský král odřízнул od dodávek potravin a dalších nutných potřeb tak, že kolem celého Uherského Hradiště natáhl řetězy. Jindřich však připravil pro uherská vojska léčku. Nejdříve poslal mnohem méně početný oddíl svých vojsk k městu, a tak zmátl nepřítele, jelikož se Uhři domnívali, že české vojsko přemůžou. Následně poté, co předvoj českých vojsk zůstal s klidem ležet na zemi, přijíždějí směr Uherské Hradiště jejich posily od Bílovic. V listopadu 1469 začala bitva, ze které Matyáš Korvín prchnul převlečen za ženu. Jeho útěk měl směřovat k městu Uherský Brod, které jej podporovalo. Utíkal přes les nacházející se mezi slováckými obcemi, přibližně 20 kilometrů od Uherského Hradiště. V tomto lese, dnes nazvaném jako „Králov“, měl Matyáš Korvín přenocovat a druhý den, převlečen za ženu, měl utéct se svou družinou až

⁴³ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 68-69.

k uherským hranicím. Jiří Jilík zmiňuje také tzv. „Březovskou cestu“, což měla být jedna z cest do Uher, která vede až do Uherské Skalice, kam dle Františka Palackého měl uherský král Matyáš Korvín utíkat z prohrané bitvy. Tato „Březovská cesta“ se nachází na místě, poblíž lesa „Králov“, kde měl dle pověsti král přenocovat.⁴⁴

3.2 Historie

V rámci této kapitoly se budeme věnovat především původu jízdy králů, ale také prameny, zachovalostmi a dalšími aspekty, které se z historického hlediska tohoto svátečního obřadu týkají.

3.2.1 Letnice – čas konání jízdy králů

Lze říci, že většina lidových obřadů je spojena se zásadními a přelomovými událostmi vázícími se k přírodě, společnosti a člověku. Ty události, které byly považovány za agrární, souvisely s konkrétním ročním obdobím, měsícem či dnem, ve kterém se také obřad či slavnost konala. Časem se slavnosti agrární propojily s křesťanskými, ale jejich účel zůstal stejný.⁴⁵

Období, které je spojeno s tradicí jízdy králů, je označováno termínem letnice či svatodušní svátky, které se slaví 50. den po Velikonocích. Letnice tak patří mezi pohyblivé svátky a doba jejich konání může připadnout na měsíc květen nebo červen. Dle kronikáře Kosmy letnice svým způsobem navazují na dobu za knížete Břetislava II., kdy se odehrávalo vyhánění čarodějů a věštců ze země. U Židů se tomuto svátku říkalo „den prvotin“, jelikož se v ten den obětovaly pokrmy z prvních plodin, například chléb z první pšenice. Židé takto děkovali Bohu za úrodu.⁴⁶

Židovské datování letnic převzalo křesťanství. Jedná se o již zmíněný 50. den po Velikonocích. Křesťané si v tyto dny připomínají seslání Ducha svatého na apoštoly. Obdobně jako na velikonoční vigilii kněží v tyto dny světí vodu nebo křtí. První zmínky pochází ze 3. století. Později se však vytvářely snahy, aby letnice byly svátkem podobným Velikonocům a ve 4. století se začalo slavit „svatodušní pondělí“. V minulosti tomu bylo tak, že „svatodušní neděle“ patřila obřadům církevním a jednalo se především o účast na mších, naopak „svatodušní pondělí“ bylo věnováno obřadům lidovým, zvykům a obyčejům, přičemž jedním z nich byla

⁴⁴ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 71-72.

⁴⁵ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 11.

⁴⁶ Význam a historie letnic. *Pastorace: podklady pro pastorační a duchovní život* [online]. Praha: Arcibiskupství pražské – Pastorační středisko, © 2000 - 2019 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/vyznam-a-historie-letnic>

jízdozářková objíždka obce. V současnosti se však koná na „svatodušní neděli“ a má spíše folklorní charakter.⁴⁷

První dochované zmínky o jízdě králů ve Vlčnově pocháží ze 16. století, kdy se nedaleko slovenských hranic konala podobná slavnost. Tuto informaci víme ze zákazů, kdy byla tradice zakazována a úřady příliš nepodporována, jelikož se tyto oslavy stávaly až příliš bujarými. Postupem času se ze zpráv kronikáře Matěje Béla dozvídáme, že slovenská jízda králů nebyla té ve Vlčnově podobná. Zde se jednalo spíše o jakousi formu hry, kdežto v obci Vlčnov má jízda králů charakter velmi slavnostní a důstojný.⁴⁸

3.2.2 Variantnost názvu jízdy králů

Tak jako má samotná tradice svou podobu dle svého místa konání, tak se také můžeme setkat s mnohými názvy, které tuto slavnost v minulosti označovaly. Pro srovnání uvádíme jednotlivé odlišnosti v této podkapitole. Již v roce 1835 označil tento zvyk na Moravě František Sušil jako „jízdu s králem na koních“, nicméně asi o dalších padesát let později ji František Bartoš nazývá jako „hledání či honění krále – jezdit po králoch“. Toto pojmenování, které bylo spojeno s hledáním krále se vyskytovalo nejvíce na Slovácku a na Hané či na jejich přechodu, dále také na Plzeňsku a Slezsku. Zcela názvem odlišným je název „honění markraběte“. Tento název byl zaznamenán v obecní historické zprávě města Bojkovice. Slováccko v minulosti také hojně využívalo označení „vodit krále“, ale kromě Slováccka se užívalo na Písecku a Českokrumlovsku. Jízdy králů, které se odehrávaly nikoli na koních, ale ve formě pěší obchůzky, se nazývaly zcela logicky jako „chození s králem“. Tento typ obchůzek se uskutečňoval především v jižních Čechách. Díky dochovaným záznamům dnes již můžeme říci, že samotný název jízda králů je poměrně označením novým či mladším. Zlomová událost, která utužila tento název do povědomí uživatelů, byla Národopisná výstava československá v Praze, která se udála v 90. letech 19. století.⁴⁹

3.2.3 Hra na krále

„Jízda králů i hra na krále mají charakter obyčejových jednání. Konají se v ustáleném termínu, mají stabilní průběh, jsou záležitostí celého vesnického kolektivu, podléhají jeho sociální kontrole a vyvolávají společenskou kritiku. Napomáhají upevňovat vztahy mezi mladou a starší generací, stmelují obyvatele vesnic v jeden celek. (Frolec 1982: 262-263)“⁵⁰

⁴⁷ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 33.

⁴⁸ Tamtéž, s. 37.

⁴⁹ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 19.

⁵⁰ Tamtéž, s. 59.

Hra na krále bylo označení obecné, které se užívalo ve všech místech, kde se jízda králů konávala či dodnes koná. Hra na krále byla jakousi součástí jízdy králů. I když v nynější době je to spíše rarita, kdežto dříve se tato slavnost odehrávala v mnoha obcích. Jednou z výjimek bylo Plzeňsko, kde se této svatodušní objížděce říkalo „slavnost králova“, ale lze se dočíst i o jiných označeních jako například „koupání krále“ v jižních Čechách, „stínání krále“ v severovýchodních Čechách či „pikšvonc“ a „pykytyrykytyšvonc“, což se užívalo především na Chodsku. Všechny názvy, které zde byly uvedeny náleží k různým krajům a regionům. Od těch se také dále odvozuje to, jak se samotná jízda králů či hra na krále odehrává či odehrávala.⁵¹

Slovácko – jízda králů

Jak již bylo zmíněno v mnoha kapitolách, pro tento region je typický název jízda králů, která se dostává do podoby až slavnostní a obřadní, na rozdíl od dalších míst. Typickými prvky jsou zde především zástupci mládeže (ročník), kteří si hledají a žádají o svého krále u rodiny, která by se jim zamlouvala. Následně je třeba získat svolení od představitele obce (starosty) k tomu, aby se jízda králů mohla uskutečnit. Dalším výrazným prvkem je zde především objíždění vesnice spojené s „vyvolávkami“, za které bývají jezdci obdarováni.⁵²

Haná – honění krále

Na Hané se odehrává tzv. „honění krále“. Jde spíše o hru, kdy mladíci pořádají závody na koních a musí uchytit věnec z žerdi. Vítěz této hry je králem a následuje obdobná situace jako na Slovácku, tedy získat svolení obce a následná objížděka obce.⁵³

Slezsko – honění krále

O něco jednodušší je skladba této tradice ve Slezsku, kde se nazývá stejně jako na Hané, nicméně zde se odehrávají závody na koních o šátek a vítěz se opět stává králem. Následuje oslava krále mládeží ve formě taneční zábavy bez objíždění obce.⁵⁴

Chodsko – pikšvonc

Poněkud odlišný název od předchozích má svůj původ ve Slezsku, kde se podoba jízdy králů vyznačuje prvky takovými, že chasa vyhání dobytek brzy ráno na pastvu. Ten, kdo je z chlapců nejrychlejší, stává se králem. Následně obcházejí obec a přijímají dary od obyvatelů. Jeden ze zajímavých prvků je zde především koupání krále ve vodě, které se však uskutečňuje za pomoci slámové figury, která onoho krále představuje. Obdobně je tomu tak

⁵¹ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 20.

⁵² Tamtéž, s. 21.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž, s. 21-22.

i v severovýchodních Čechách, kde se však při obchůzce obce přidává ke králi a jeho chase „králka“.⁵⁵

Mnoho dalších možností a variant podoby jízdy králů uvádí v knize *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost* Václav Frolec.

3.2.4 Historické zachycení jízdy králů

Historie jízdy králů je opředená řadou mýtů a legend, které přinášejí různé výklady, jak tradice vznikla. Jelikož se nedochovaly žádné historické písemné prameny, počátky jízdy králů lze pouze odhadovat. O samotné zmapování se pokoušela již řada historiků a pamětníků, avšak dosud se neshodli na stejném původu daného slováckého zvyku, a tak se držíme pouhých pověstí o něm.

Autoři, kteří se začali zabývat touto problematikou, své rozsáhlejší bádání započali v druhé polovině 19. století, kdy lze o jízdě králů hovořit jako o součásti zmíněných svatodušních svátků. Dříve se jednalo spíše o předkřesťanské slavnosti.⁵⁶ Plná odborná pozornost začala být jízdě králů z pohledu historiků, vědců a národopisců věnována až po druhé světové válce. Patřili mezi ně například Václav Frolec, Josef Beneš, Jan Pavelčík, Marta Kondrová, Metoděj Zemek, Jiří Jílík a Josef Kukulka.⁵⁷ Důležitou informací, proč je tato práce zaměřena především na jízdu králů ve Vlčnově je skutečnost pokračování této tradice do současnosti. V období 19. století tyto královské svátky na našem území téměř zanikly. Poslední obce, které si tuto tradici stále drží jsou Vlčnov, Hluk, Skoronice a Kunovice na Slovácku, na Hané jsou to Chropyně, Doloplazy a Kojetín. Důvodem, proč se jízda králů realizuje již pouze ve zmíněných obcích, může být snaha o uchování tradice a snaha předávat ji dalším generacím. Svou roli zde určitě mají konkrétní osobnosti, jež se o zachování zasazují.⁵⁸

Ještě před druhou polovinou 19. století se již v jeho polovině první jízdou králů historikové a národopisci zabývali, ale ne v takové šíři. Vůbec nejstarší zachycení jízdy králů na Uherskohradištsku nalezneme v práci topografické od Gregora Wolneho (*Die Markgrafschaft Mähren, topografisch, statistisch und historisch geschildert*), která vznikla v roce 1838. Co se týče obrazového zachycení jízdy králů, tak jako první vyfotografoval jízdu králů ve Vlčnově v roce 1890 J. Klvaň. Fotografie publikoval v *Českém lidu* roku 1893.⁵⁹

⁵⁵ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 22.

⁵⁶ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 533.

⁵⁷ Tamtéž, s. 555.

⁵⁸ Z historie jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost jízdy králů, © 2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

⁵⁹ Tamtéž.

Z fotografie je však zřejmé, že dnes je její podoba pozměněna, a to především při pohledu na výzdobu koní, která v té době byla tvořena především lehkými látkovými pentlemi, ale v současnosti se zdobí papírovými ozdobami a mnohem více bohatěji.

Dalšími velmi cennými prameny pojednávající o jízdě králů ve Vlčnově je také práce *Catalog der nationalen Hausindustrie und der Volkstrachten in Maehren*, kde Beda Dudík popisuje spolu s vlčnovským krojem také zdejší jízdu králů, avšak není známo ani uvedeno, kde tento popis získal, ale pravděpodobně čerpal ještě z práce napsané roku 1838 – *Sprache, Charakter, Sitten und Gebräuche der Bewohner IV. Hradischer Kreis*, kterou napsal Albin Heinrich a byla součástí výše zmíněné topografické práce Gregora Wolneho, kde podává svědectví o jízdě králů v okolí Uherského Hradiště.⁶⁰

Pro samotnou obec je však nejdůležitější historické zachycení jízdy králů zdejším rodákem Janem Jančou, který byl novinář a spisovatel narozený roku 1866. Jeho popis tradice je natolik živý a reálný, že dokázal jízdu králů v 70. a 80. letech 19. století přenést čtenáři do dnešní doby. O výše zmíněných pramenech se leckdy vědci a národopisci dohadují, nicméně zápisky Jana Jančí mluví jasně. A to tak, že již od předminulého století má do jisté míry jízda králů takovou podobu, jaká je zde v této práci popisována a je dodnes uskutečňována. Výbor z tvorby, dnes již zapomenutého vlčnovského novináře Jana Jančí, je shromážděn v knize „Dívčí půček“ od Jiřího Jílíka, která byla vydána v roce 2008 za pomoci etnoložky Marty Kondrové.⁶¹

Ukázka z knihy Dívčí půček (Jiří Jílík)

„Bylo zaseto, brambory zasázeny, ve vinohradech těžká posnica, první to kopačka hotova. Vraceli se z ní lidé jak polámaní, ale přesto veselé myslí, neboť práce byla tehdy opravdu radostí. Pole, luka, zahrady, vinohrady, les i háj – vše se topilo v čerstvé zeleni a vše vonělo vůní květů. Tak přiblížily se svatodušní svátky. Někteří těšili se na biřmování, já jsem se těšil na krále. Naši „krále“ byli široko daleko známi nejen pestrostí sálavých barev – však Jožka Uprka dobře později věděl, kam si zajít pro motiv králů-, ale i svým množstvím a svou nepřemožitelností v trysku i zápase.“⁶²

⁶⁰ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 534.

⁶¹ Z historie jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost jízdy králů, © 2021 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

⁶² JANČA, Jan. *Dívčí půček: výbor z tvorby a životní cesty moravského novináře*. Uherské Hradiště: Nakladatelství JJ, 2008, s. 39.

Uprkova jízda králů ve Vlčnově

Ukázka z výboru tvorby Jana Janči v rámci historie poukazuje k malíři Jožovi Uprkovi, který je neodmyslitelně spojen s jízdou králů, především s tou v obci Vlčnov, jelikož si ji vybral k tomu, aby ji zachytil na svém malířském plátně.

Joža Uprka byl malíř patřící k přelomu 19. a 20. století. Narodil se na Slovácku v Kněždubě roku 1861, kde také mezi lidem slováckým prožil svůj život. Snažil se na svých obrazech zachycovat především prostý lid a lidové zvyky a obyčeje. Ostatně také patřil mezi jedince, kteří se snažili přispívat k rozvoji folkloru. V 90. letech započal svou tvorbu, která byla typická především jeho schopností zachytit samostatný slovácký lid a jeho život. Malíř se ve své tvorbě vydává dvěma směry, když zachycuje na jedné straně pestré a barevné slovácké obyčeje, ale na stranu druhou v sobě nezapře své sociální cítění, které se projevuje v jeho obrazech, na kterých jsou staří lidé ztrhaní těžkou prací, což vypovídá rovněž nejen o zábavě na Slovácku, ale také dřině a práci. Ztvárnění dnů všedních Uprka vyvažuje vyobrazením dnů svátečních. Tyto sváteční chvíle malíře přitahovaly o něco více, o čemž svědčí především velké a barevné kompozice „Jízda králů“, „Lanžhotské hody“ apod. Uprkovou snahou bylo zkrátka zachytit barevnost, veselost a bujarost lidu na Slovácku, a tak se orientoval především na kroj a barvu.⁶³

Obraz „Jízda králů“ je impresionistickou olejovou malbou, která dosahuje monumentálních rozměrů, má šířku více než tři metry a jeho výška činí necelé dva metry. K tomuto obrazu vedla řada studií Joži Uprky. O tom píše také jeho dcera Božena, která uvádí, že se její otec nejprve několik let účastnil jízdy králů a vše zaznamenával, a teprve potom vše přenesl na své plátno.⁶⁴ Obraz vznikl v roce 1897 a kritiky byl přijat velmi pozitivně. Obraz poté odkoupila Moravská galerie v Brně. Díky „Jízdě králů“ malíř vůbec poprvé obdržel zisk „hmotný i mravní“. Obraz je nedílnou součástí tradice v obci Vlčnov, jelikož i díky němu se o tomto zvyku dozvídají lidé z celého světa, i když dříve o malé obci na východní Moravě neslyšeli. Obraz je také přínosem pro obyvatele vesnice, jelikož si uvědomují, jak velkolepou, honosnou a krásnou tradici mohou dalším generacím předávat, a že jsou odpovědní za toto kulturní dědictví. Slovy současnosti lze tento obraz nazvat jako jakýsi marketingový úkon, který bychom dnes připodobnili například k reklamě.⁶⁵ Obraz vznikl díky ochotě místních lidí, kteří

⁶³ NOVOTNÝ, Vladimír. *Národní galerie: Díl 4. České malířství konce 19. a začátku 20. století*. Praha: SNKLHU, 1957, s. 22.

⁶⁴ BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013, s. 537.

⁶⁵ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 78.

Uprkovi stáli ve svém volném čase v kroji, na koních apod. Z tohoto množství skic vznikl jedinečný obraz „Jízda králů“.

Joža Uprka procestoval mnoho slováckých obcí a rozhodoval se, která z jízd králů bude ona vyvolená, kterou ztvární. Měl možnost vybrat například jízdu králů ze svého rodiště, nicméně nejvíce jej zaujala vlčnovská jízda králů. Za to, že se Uprka dostal do obce Vlčnov, mohou obyvatelé Vlčnova děkovat již zmíněnému novináři Janu Jančovi a také zámožnému sedlákovu Josefu Zemkovi, který mimo jiné napsal také starší vydání „Dějin obce Vlčnov“, ze kterých doposud dnešní generace a národopisci čerpají.⁶⁶

3.2.5 Turnaje králů

Součástí slavnosti jízdy králů dříve bývaly turnaje králů, poté co obec slavnost ukončila, přesunula se královská družina s králem do města, tedy do Uherského brodu, který byl v druhé polovině 19. století pod vládou Němců. Zde se odehrály turnaje králů, v nichž dle zpráv Jana Janči nebyl vlčnovský král nikdy poražen. To je dle něj důvod, proč je místní jízda králů také tolik proslavena.⁶⁷

O tom, jak vypadaly turnaje králů, dopodrobna napsal v roce 1926 v časopisu Ruch Jan Janča. Dle něj vypadala tato již zaniklá událost jízdy králů následovně. Poté, co královská družina objela obec, zamířila do domu krále, kde nechala své dary, za které jim královská rodina udělala pohoštění. Následně jela k sousední vesnici, kde se konala stejná událost, aby našla jejich krále a svedli tak spolu souboj. Mohlo dojít k tomu, že na druhou chasu narazili již po své cestě, nicméně někdy se tak nestalo. Dle tradice bývá král mladičký a počestný, o tom si však řekneme později, jaké atributy jsou nutno splnit, aby se chlapec mohl králem stát. Nebyl-li král fyzicky zdatný, ujal se jeho pozice a jeho koně mládenec z družiny, aby se za něj vydával a bojoval s protějškem. Samotný akt boje spočíval v tom, že se dva jezdcí („králové“) rozjeli proti sobě a měli se chytit za své ukazováčky. Ten, který dokáže druhého z koně shodit pomocí prstu, vyhrál. Druhý král se tak stal zajatcem a jeho družina jej musela vykoupit. Většinou se mělo jednat o určitý dar nebo pohoštění. Po soubojích pokračovala do ranních hodin zábava, jíž se účastnily obě družiny. Turnaj byl pouhou hrou, která vycházela z tehdejší tradice.⁶⁸

⁶⁶ JILÍK, Jirí. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 80-82.

⁶⁷ Tamtéž, s. 25.

⁶⁸ JANČA, Jan. *Dívčí půček: výbor z tvorby a životní cesty moravského novináře*. Uherské Hradiště: Nakladatelství JJ, 2008, s. 40.

3.2.6 Jízda králů napříč kronikou a zpravodaji obce Vlčnov

Praha 1895

V pravidelně vydávaném zpravodaji obce se rovněž zmiňuje velmi výjimečná událost, již byla účast Vlčnovjanů na Národopisné výstavě v Praze roku 1895. Dle kronikáře Josefa Kukulky se vydala vlčnovská jízda králů do Prahy na popud českého slavisty Lubora Niederleho a Joži Uprky. Výstava tohoto druhu se konala vůbec poprvé a vlčnovští zástupci zde reprezentovali lidové umění v podobě výšivek, které k této příležitosti propůjčil sběratel František Kretz z Uherského Hradiště. Součástí expozice byly také figuríny ve vlčnovském kroji. Nejen na figurínách mohli návštěvníci, kterých bylo přes dva miliony, obdivovat vlčnovský kroj, ale také na fotografiích již zmíněného Josefa Klvani, které byly doprovázeny obrazy Joži Uprky. Na scénu se mládenci se svými koňmi dostali při programu lidových zvyků a tanců, kdy představili jízdu králů při průvodu z Žofina k místu výstavy, která se konala v Královské oboře, která je dnes známá rovněž jako Stromovka. Pestrobarevný průvod byl tvořen 24 členy z obce Vlčnov a obce Kněždub, odkud pocházel Joža Uprka. Tyto slavnosti trvaly čtyři dny, ale z toho se jich Vlčnov účastnil pouze dny tři, jelikož jeden z nich byl věnován pouze Hanákům. Při této slavnosti došlo také k tomu, že nedopatřením vjela jízda králů se slováckými jezdci do programu, který patřil „královnickám“ (hanácká slavnost), nicméně to byla pro návštěvníky zajímavá podívána a dodnes je to vzpomínáno.⁶⁹

1923–1935

I přestože Josef Kukulka zmiňuje jízdu králů již v roce 1895, vůbec první zmínka o jízdě králů v kronice, která je nyní dostupná, pochází z její první knihy, která je datována do let 1923–1935. Je zde popisován průběh jízdy králů v té době, který se až na několik málo drobností příliš nezměnil, spíše se přizpůsobil moderní době. Lze si tedy z tohoto popisu také udělat obrázek, jak jízda králů probíhá i nyní.

Kronika uvádí, že výsadu jet jízdu králů měli odvedenci, tedy mládenci, kteří se chystají na vojnu. Zde již nacházíme první rozdíl, kdy jízdu králů v současnosti jezdí ročník chlapců, kteří dosáhli plnoletosti (mají tedy osmnáct let), jelikož již není povinná vojenská služba. Jak bylo uvedeno výše, dnem konání bylo dříve „svatodušní pondělí“. Zde sledujeme další rozdíl v porovnání se současnou jízdou králů. Dnes se již tradiční královské objížd'ky konají ve

⁶⁹ PRVNÍ VLČNOVSKÁ JÍZDA KRÁLŮ V PRAZE ROKU 1895. *Vlčnovský zpravodaj: Jízdokrálový* [online]. Vlčnov: Rada obce, 2013, (37), 4 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: https://www.vlcnov.cz/e_download.php?file=data/editor/493cs_12.pdf&original=13_zpravodaj_37.pdf

„svatodušní neděli“, to obec Vlčnov stanovila v 50. letech 20. století. Od roku 1977 se pak jízda králů ve Vlčnově koná vždy poslední květnovou neděli.⁷⁰

Dle kroniky se vyzdobení koní, na kterých jedou mládenci, vždy ujala děvčata v obci. Dá se předpokládat, že byla ve stejném či podobném věku jako chlapci. Jezdci je za jejich pomoc vždy odměnili nějakou drobností (pálenka apod.). V současnosti tomu již tak ve většině případů není. Výzdobu na koně si obstarává rodina jezdců sama nebo jim pomáhají pamětnice a starší ženy z Vlčnova, které již s tvořením papírových růží a třásní mají jisté zkušenosti.⁷¹

V letech 1923–1935 bývalo zvykem, že si odvedenci volí před jízdou králů svého krále. Kronika postavu krále specifikuje tak, že by měl být mladší než jezdci a měl by pocházet z bohatší rodiny, tedy takové rodiny, která bude královskou družinu schopna pohostit. Více zde není role krále a jeho specifika popisována. V současnosti je kromě této podmínky také požadováno, aby byl králem panic. To však svým způsobem kronika zmiňuje, jelikož se píše, že by král měl být mladší, což logicky můžeme chápat tak, že má stále svou poctivost. Mládenci měli dále na starost, aby si do své družiny našli také o něco mladší „pobočníky“, což jsou osoby, které neustále jedou v průběhu jízdy králů po boku krále a střeží jej, aby nedošlo k jeho zajetí chasou z okolních vesnic či někým jiným. Není zde uveden důvod, proč by měli být pobočníci mladší než ostatní jezdci, dnes se však podoba pobočníků změnila. Při dnešní slavnosti si ročník vybírá pobočníky pro krále ze svých řad. Jsou tedy stejně staří jako ostatní členové královské družiny, jsou jízdokrálovým ročníkem, ale jejich základní funkce a pozice v průběhu slavnosti je stále stejná, a to hlídat svého krále.⁷²

Poslední část, která se v kronice nachází, popisuje to, jak jízda králů v obci probíhala. O „svatodušním pondělí“, po obědě, se děvčata sešla tzv. pod „Kolňů“, aby se postarala o nazdobení koní. Následně se legrúti sjeli na svatodušní mši, a poté se společně přesunuli ke králi domů. Odtud započínali svou objížďku obce. Pořadí účastníků kavalérie (královská družina, jezdci) se nezměnilo. První jede tzv. „hlasatel“, za ním jedou po jeho stranách „vyvolávači“, kteří doprovázejí svého krále spolu s pobočníky. Postavám, které se účastní tohoto průvodu se budeme věnovat v kapitole později. Po skončení jízdy králů vždy chasa

⁷⁰ Z historie jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost jízdy králů, © 2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

⁷¹ KNIHA 1 - 1923 - 1935: jízda králů. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-01].

Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-1-1923-1935/jizda-kralu/>

⁷² Tamtéž.

doprovodila krále domů, následně jela opatřit domů své koně, aby mohli co nejdříve opět ke svému králi na večerní pohoštění.⁷³

1959–2000

Další období, jemuž je v kronikách obce věnována jízde králů pozornost, je mezi léty 1959–2000. Ve srovnání s prvorepublikovými záznamy jsou ovšem údaje méně časté a informace strohé. Většinou jsou zde zmíněny pouze zajímavosti, či zhodnocení jízdy králů v daném roce. Ku příkladu v roce 1959 je zde zaznamenáno, že obec pozoruje úpadek této slavnosti, a tak musela obec i několikrát chlapce pobízet, aby se královské objížďky účastnily, „...*, ale dávný lesk a elán byly ten tam.*“⁷⁴ Stejně tak tomu bylo například v roce 1962, kdy byli pracovníci, kteří se podíleli na náročných přípravách jízdy králů, zklamáni, že mládenci byli k tradici opět velmi neteční a neochotní. Toto období nebylo tedy pro jízdu králů nikterak veselé z pohledu obce, nicméně dle slov kroniky se přijelo podívat téměř dva tisíce návštěvníků.⁷⁵

O něco více pozitivní je zápis z roku 1964, kdy byla jízda králů součástí oslav 700 let obce Vlčnov. K výročí obce byly organizovány také další doprovodné akce – koncerty, zlaté svatby apod. Ochotníci osvětové besedy ve vlčnovských krojích vystoupili se známou hrou „Její pastorkyňa“. Obec pokládala tyto slavnosti za zdařilé především díky propagačnímu oddělení, které zasílalo plakáty turistickým kancelářím po celé zemi i do Vídně. Těchto slavností se zúčastnilo přibližně šest tisíc lidí. Tak početnou návštěvnost jízdy králů lze však přisuzovat také jiným aspektům těchto oslav, kterých se zúčastnila také řada rodáků z Vlčnova a další významné osobnosti (např. Otto Ottmar, František Bezděk).⁷⁶

Potřeba je zmínit také rok 1968, který je důležitý především proto, že se jízdy králů zúčastnil i československý státní film, aby k filmu „Žert“ dle knihy Milana Kundery, natočili záběry. Na záběrech je především král se svou družinou, ale zapojili také dalších, zhruba čtyřicet, obyvatel Vlčnova.⁷⁷ Podobnou historii si nese rok 1974, kdy se do dějů jízdy králů

⁷³ KNIHA 1 - 1923 - 1935: jízda králů. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-01].

Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-1-1923-1935/jizda-kralu/>

⁷⁴ Rok 1959. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z:

<https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1959/>

⁷⁵ Rok 1962. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z:

<https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1962/>

⁷⁶ Rok 1964. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z:

<https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1964/>

⁷⁷ Rok 1968. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z:

<https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1968/>

zapojili členové televize Německé spolkové republiky.⁷⁸ Další pojátkem jízdy králů s filmem je návštěva slavnosti herečky Jiřiny Štěpničkové v roce 1983, tedy o 50 let později, kdy zde točila „Maryšu“ od bratrů Mrštíkových. V tomto roce se účastnilo jízdy králů na dvacet tisíc návštěvníků. Rovněž se začalo zvažovat vybudování přírodního amfiteátru, který dodnes slouží při slavnostech jízdy králů.⁷⁹

S nárůstem počtu návštěvníků a turistů se také na vlčnovskou jízdu králů přijel podívat v roce 1984 tehdejší ministr kultury Milan Klusák, který organizátory odměnil za jejich práci čestným uznáním.⁸⁰ Rok 1985 byl pro obec význačný především díky návštěvě herců z Národního divadla (Vladimír Ráž, Jiří Štěpnička), kteří se při jízdě králů zúčastnili doprovodného programu zvaného „Vitajte ve Vlčnově“, který je součástí víkendových slavností i nyní.⁸¹

Rozsáhlejší informace o jízdě králů přináší také výroční rok 1988, kdy se ve Vlčnově konala v pořadí již sto osmdesátá jízda králů. Podle údajů, zde uvedených, je první vlčnovský král doložen v roce 1808. Popis průběhu slavnosti odpovídá současné podobě. Pouze jediná odlišnost od současnosti, kdy při zahájení jízdy králů byl nesen král mladíkem z jeho ročníku takovým způsobem, že mu seděl na ramenu, již nyní neprobíhá.⁸²

Poslední rok, který byl pro jízdu králů z hlediska kroniky velmi oslavný a výjimečný, je rok 2000. V tomto roce se odehrály dvě velmi důležité události spojené s jízdou králů. Jedna z nich představovala pozvání ministra zahraničí, aby Vlčnovjané jeli svou jízdu králů a šli průvod ve svých krojích v nejrůznějších variantách na světové výstavě EXPO v Hannoveru. Dále se v tomto roce uskutečnilo již druhé setkání 54 dosavadních vlčnovských králů.⁸³

⁷⁸ Rok 1974. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1974/>

⁷⁹ Rok 1983. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-/kniha-3-1975-1986/rok-1983/>

⁸⁰ Rok 1984. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-/kniha-3-1975-1986/rok-1984/>

⁸¹ Rok 1985. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-/kniha-3-1975-1986/rok-1985/>

⁸² Rok 1988. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-/kniha-4-1987-1999/rok-1988/>

⁸³ Rok 2000. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vcnov-/kniha-5-2000-2002/rok-2000/>

3.3 Slavnosti jízdy králů v současnosti

Obec Vlčnov je jednou z mála obcí, kde se slavnost jízdy králů pořádá v téměř nezměněné podobě i v současnosti a je skrze ni známá i v zahraničí.

Některé zásadní rozdíly současnosti a minulosti jsme si již uvedli v kapitole o historii jízdy králů (viz 3.2.6). Připomeňme rozdíl v době konání (místo svatodušního pondělí se koná v neděli) a výsadu jet jízdu králů (dříve odvedenci, nyní osmnáctiletí mladíci).

3.3.1 Přípravy na jízdu králů

Přestože se jízda králů koná až poslední květnovou nedělí, obec se na ni začíná připravovat půl roku dopředu. Kromě výzdoby jde především o přípravu ročníku jízdy králů a samotné královské družiny s jejím králem. První krok k přípravám slavnosti zajišťuje především samotná obec a představitelé Společnosti jízdy králů Vlčnov vzniklé v roce 1991, kteří jsou organizátory této tradice spolu s aktuálním ročníkem. Začíná se již na podzim, kdy organizátoři kontaktují příslušný ročník chlapců, jehož úkolem je vybrat si do Vánoc svého krále. V zimním období pak probíhá krojový ples, na kterém se již tradičně odehrává představení krále a ročníku jízdy králů (viz 2.5.1). Po zbytek času, který zbývá do května, je také nutné zařídit a prodiskutovat propagaci slavnosti, její program, zajistit koně a materiál na jejich výzdobu a další náležitosti. O většinu doprovodného programu se stará Klub sportu a kultury Vlčnov, který také zařizuje jarmark, občerstvení či výstavy v galerii.⁸⁴

3.3.2 Svatodušní neděle – průběh dne a jízdy králů

Samotná slavnost se skutečným průvodem jezdců se zvoleným králem se odehrává v průběhu nedělního dne. Nejprve se celý ročník, tedy chlapci i dívky, nastrojí do svých či zapůjčených krojů, které jsou v tento den opravdu slavnostní a nesou všechny prvky, které by kroj měl v tak vzácný den obsahovat.⁸⁵ Mládenci s děvčaty se poté přesunují ze svých domů na mši svatou, která je věnována jízdě králů, ročníku a králi. Před touto mší se však zpravidla královský ročník schází u domu svého krále, aby jej na mši doprovodili společně. Po mši svaté odcházejí opět společně celý ročník k obecnímu domu, kde žádají pana starostu o svolení jet jízdu králů. Po získání tohoto svolení se každý vrací zpět domů, kde na chlapce již čeká kůň,

⁸⁴ Organizace jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost Jízdy králů [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/organizace_jizdy.pdf

⁸⁵ Pozn.: Například, jak jsme si již uvedli v kapitole o obyčejích doprovázející jízdu králů, o Velikonocích se kroj v tak obřadní podobě nenosí, má pouze základní prvky.

kterého od ranních hodin zdobí jejich rodiny a další pomocné síly. Děvčata se mohou do těchto příprav zapojit nebo vyčkávají do odpoledne, kdy jsou také součástí krojovaného průvodu.⁸⁶

Až do jízdy králů, která se jede zpravidla půl hodiny před pravým polednem se ve vesnici odehrává řada programů, které je možno navštívit. Jezdci na svých koních se poté na daný čas sjíždějí u domu krále, aby odtud mohli zahájit svou jízdu. Již v tento moment, kdy jezdcí opouštějí své domy, je příležitost, kdy je možné spatřit jezdce na svých ozdobených koních, kteří i během přesunu ke královskému domu svými vyvolávkami nešetří. Nejvíce vyvolávek však mají připravené pro své rodinné příslušníky, kteří je vidí jako první, ihned poté, co jezdec vyjíždí z domu. Když se sejde celá královská družina u krále, je možné zahájit již slavnostní jízdu králů, která má přesně stanovenou trasu.⁸⁷

Trasa je většinou plánována několik měsíců dopředu a zpravidla se každý rok liší, jelikož je to závislé především na tom, kde se nachází dům krále, od kterého družina vyjíždí. Jízda králů trvá přibližně čtyři až pět hodin. Nejprve jede královská družina naplánovanou trasu obcí sama, a následně se dostaví na místo, odkud v půl třetí vychází krojovaný průvod, kterého se účastní všichni, kdo jsou v kroji, dále jsou součástí folklórní spolky, cimbálové a dechové muziky, ročník děvčat jízdy králů a „předlegrúti“. Jízda králů spolu s krojovaným průvodem je ukončena v přírodním amfiteátru ve středu obce, kde se ještě naposledy představí král se svým ročníkem. Svou jízdu králů zakončí následně tím, že krále doprovodí zpět k jeho domu a jezdcí se rozjedou. Děvčata ročníku odcházejí z amfiteátru již přímo domů a nejsou součástí doprovázení krále. Pro obec tento den již končí, nicméně družina spolu s děvčaty se večer opět schází u krále, aby je královská rodina pohostila a poděkovala.⁸⁸

3.3.3 Aktéři jízdy králů – královská družina, družice, král

Legrúti dříve a dnes

Vedle postavy samotného krále jsou dalšími nejdůležitějšími postavami jízdy králů právě legrúti. Pojmenování „legrút“ je odvozeno od slova „rekrut“, tedy odvedenec, odcházející na vojnu. V současné době se jedná o osmnáctileté chlapce.⁸⁹

V obci patřilo postavení legrúta v dřívějších dobách k velmi významným. Po celý rok jako by jim obec patřila, chodili se slávou a hlavou vztyčenou na všechny obecní události. Legrúty šlo od ostatních mládenců rozeznat díky klobouku, který byl zdoben kosírkem,

⁸⁶ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

⁸⁷ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

⁸⁸ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

⁸⁹ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 11.

voničkou a barevnými kuličkami. Jiní, mladší chlapci, je takto ozdobené neměli. Prvně se legrúti představovali při kateřinské zábavě v listopadu a velmi velkolepou událostí byl pro legrúty a celou obec samotný odvod. Legrúti byli v den jejich odvodu oděni do svátečních krojů a za doprovodu starosty a muziky jezdili do sousedního Uherského Brodu, odkud se vraceli pozdě večer, jelikož poté následovala taneční zábava.⁹⁰

V dnešní době se však v důsledku menšího počtu chlapců v ročníku může stát, že se jízdy králů účastní také již starší chlapci, kteří svou jízdu králů jeli rok minulý. Většinou jim však připadne funkce pobočníka. Tyto situace ale příliš nenastávají, spíše výjimečně. V minulosti bylo jezdců přibližně dvacet až třicet, nicméně dnes je to většinou o polovinu menší počet. I tak ale obec většinou dodržuje tradici, že legrút by měl dosáhnout v daný rok osmnáct let. Toto pravidlo je specifické pro obec Vlčnov, jelikož například v obci Kunovice se toto pravidlo nedodržuje a jezdit může kdokoli z mužů bez ohledu na věk.⁹¹ V současnosti se také může stát, že se legrútem stane chlapec, který z Vlčnova nepochází, ale má zde pouze rodinu. Obec je v tomto případě velmi otevřená a umožní i takovým zájemcům jet jízdu králů, lze zde vidět, že obec oceňuje zájem udržovat tuto tradici u mladých lidí. I v dnešní době je však zájem ze strany vlčnovských chlapců velký, je to pro ně čest mít právo být legrútem. Přestože to není jejich povinnost, velmi zřídka se stane, že některý mladík tuto výsadu odmítne.

Velkým rozdílem mezi současnými a dřívějšími legrúty je také um jezdit na koni. Dříve byli legrúti ze selských rodin a většina z nich koně vlastnili, tudíž nebyl problém koně během jízdy králů ovládat.⁹² Dnes již jezdcům pomáhají vodiči, kteří jim koně v průběhu jízdy vedou a zároveň jim také radí, která vyvolávka by mohla být ta pravá pro danou situaci. Většinou jsou vodiči starší muži, kteří již tuto slavnost zažili mnohokrát, a tak čerpají ze svých zkušeností, které předávají mladší generaci. Mladíci dnes rovněž musí jízdu na koni trénovat několik měsíců předem, aby si na sebe alespoň vzájemně zvykli, a předešlo se komplikacím během průvodu.⁹³

Role legrútů

Důležitá úloha legrútů nespočívala pouze ve výběru krále, ale také v tom, aby si dokázali mezi sebou rozdělit své funkce či úlohy. Nejtěžší bývá volba dvou chlapců, kteří by se stali

⁹⁰ KUKULKA, Josef. *Pod doškovými střechami*. Vlčnov: Obecní úřad Vlčnov, 1992, s. 50-52.

⁹¹ Z historie jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost jízdy králů, © 2021 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

⁹² JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 13.

⁹³ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

královými pobočníky a chránili jej po čas celé jízdy králů. V minulosti, kdy mohlo častěji dojít k ukradení krále, což by znamenalo velkou ostudu pro ročník a obec, to bývala velká zodpovědnost, dnes je tato úloha nedoceněná spíše z důvodu toho, že pobočníci jedou v průběhu jízdy králů po boku krále, rovněž v ženském kroji, a nevyvolávají jako ostatní jezdci. To znamená, že z toho pro ně nepramení žádný výdělek. Dříve to pro pobočníky znamenalo velkou čest svého krále chránit. Následně je nutné zvolit hlasatele jízdy králů a vyvolávače či výběrčí. Jízda králů jede v ustáleném pořadí. Zpravidla jede jako první hlasatel, za ním pak jedou dva či více výběrčích, což se odráží od celkového počtu královské družiny, následoval král s pobočníky, za kterým jel zbytek družiny – další výběrčí/vyvolávači.⁹⁴

• Hlasatel

Hlasatel je členem královské družiny jako každý jiný legrút. Jeho povinností je však jet jako první a hlásat, že jede král se svou družinou. Hlasatel by měl v průběhu jízdy králů vyvolávat jednu delší vyvolávku, která se traduje a není postupem času nijak obnovována. Jakmile však na určitém úseku trasy ohlásí, že jede král, může pak být ve svých vyvolávkách kreativní a vyvolávat na jednotlivce, aby mu do botečku také něco přispěli.⁹⁵

V minulosti však bylo hlasatelů více, kteří jeli před trojicí na bílých koních. Ti hlásali poselství a nevybírali dary. Za králem a pobočníky pak jeli vyběrači, kteří se během trasy mohli od družiny odpojit, jestliže se jízda někde zastavila po delší dobu, a mohli tak vybírat od návštěvníků peníze či jiné dary.⁹⁶ Dnes se již tolik na rozdělení těchto dvou funkcí nedbá, zkrátka každý legrút, mimo pobočníky, vyvolává na návštěvníky a místní, aby je obveselil vtípnou vyvolávkou a dostal od nich do pokladničky peníze.

Vyvolávka hlasatele jízdy králů:

*„Hýlom, hýlom!
Počívajte horní dolní, domácí aj přespolní,
co vám budu povídati o svatodušní neděli.
Máme krále poctivého,
ale velmi chudobného,
Okradli nám ho na horách, na dolách,
na krakovských mostinách.
Ukradli mu tři sta koní z prázdných stájí,
ukradli mu tři sta volů z prázdných dvorů.
Dobře, že tam neměl nic,*

⁹⁴ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

⁹⁵ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

⁹⁶ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 131.

*byli by mu vzali eště víc.
Na krála, matičko, na krála!“⁹⁷*

• Pobočníci

Role pobočníku, byla v této bakalářské práci již několikrát zmiňována. Jde tedy především o ochranu krále, aby nebyl nikým ukraden. Na důležitost této funkce se dbalo spíše v minulosti, jelikož se stávalo, že se legrúti z jiných vesnic pokoušeli krále unést, aby jej jeho družina musela vykoupit. Královi pobočníci však stojí bok po boku krále při všech dalších událostech, kde se královská družina představuje, ať už se jedná o krojový ples, mši svatou či žádost u starosty o povolení jet jízdu králů. Pobočníci také často svého krále nosí na ramenou, zejména při jeho představení na krojovém plese či dalších průvodech, kdy král nejede na svém koni.⁹⁸

Pobočníci, stejně jako král, mají ženský kroj a na hlavách koruny s pentlemi. Stejný prvek s králem sdílejí také v barvě jejich koní, všichni tři jedou na bělouších. V minulosti však byl nedostatek bílých koní, a tak jezdili pobočníci na vranících.⁹⁹ Odvážnost a statečnost pobočníků podtrhují opravdové šavle, které drží na znamení, že svého krále ochrání před vším a jsou jeho čestnou stráží.

• Vyvolávači (vyběrači)

Vyvolávači, stejně jako hlasatel, jedou v obřadních mužských krojích. Vyvolávači jsou tedy svým způsobem všichni legrúti oblečení v mužském kroji. Jejich výsadou či úlohou je vyvolávat v průběhu jízdy králů tzv. „vyvolávky“. Vyvolávky slouží především k tomu, aby se návštěvníci pobavili, ale také aby s jezdci a celou královskou družinou byli v jakési vzájemné interakci. Vyvolávkami chtějí jezdci složit poctu občanům či návštěvníkům. Postupem času však mohou být vyvolávky ne příliš velkou poctou z hlediska toho, co vyvolávka říká o dané osobě, ale především skrze to, že si legrút a člen královské družiny vybral právě je, aby o nich přednesl před celou obcí a zástupy lidí. Za to však vyvolávači očekávají peněžitý příspěvek od vybrané osoby. Většinou se jedná o drobné mince ze strany návštěvníků, ale jestliže legrút vyvolá na člena své rodiny, což se stává zpravidla hned poté, co vyjede ze svého domu, tak jej obohatí o větší peněžitý obnos. Dnes si v průměru legrút může za svatodušní neděli vyvolat přibližně dvacet tisíc korun. Každý pak ze svého výdělku věnuje určitou částku, za kterou se

⁹⁷ Informace o obci: Současnost obce. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/informace-o-obci/>

⁹⁸ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

⁹⁹ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 131.

následně kupuje dar pro krále od jízdokrálového ročníku. Některé ročníky legrútů se také domluví, že část svého výdělku věnují pobočníkům, aby byli všichni rovným dílem odměněni za jejich účast při této tradici.¹⁰⁰

Etnograf Josef Beneš však uvádí, že před válkou byly dary pro legrúty většinou naturální. A tak se za poctu, kterou vyvolávač věnoval danému domu či osobě, dávala například vejčička. Vyběrači tak měli přes své rameno koš, kam jim tyto dary dávali. Vedle koše však měli i pokladničku.¹⁰¹

Přednes vyvolávek ze strany legrútů bývá velmi specifický. Národopisec Václav Frolec jej popisuje následovně: „*Je to vysokým hlasem přednášený recitativ v jednom tónu, s výrazným vyzvednutím třetí slabiky od konce a poklesem hlasu na posledních dvou.*“¹⁰² Tento způsob přednesu se však chlapci neučí nijak speciálně, znají je z poslechu z minulých jízd králů.

Příklady vyvolávek:

„*Do tohoto domu jasné slunko svítí, že je tam děvče jako kvítí.*“

„*Na tomto domě je modré obrovnaní, že je v něm Boží požehnání.*“

„*Před tímto domem je dolina, že tu bývá veselá rodina.*“

„*Před tímto domem je petrželé, že jsou tam hodní manželé.*“¹⁰³

Za těmito vyvolávkami pak většinou jezdec dodává frázi: „*Oni sa na mňa pěkně smějů, určité mně do botečka něco přispějů. Na krála, matičko, na krála!*“

Družice – děvčata ročníku jízdy králů

Dívky, které dosahují v rok jízdy králů osmnáct let jsou rovněž součástí jízdokrálového ročníku a jsou nazývány jako „družice“. Pojmenování družice je odvozeno od slova družička. Družičky totiž dříve na svatbách nosily stejný věnec jako nevěsta, který nosí děvčata na jízdě králů dodnes. Ženich však musel dle věnce poznat, která je jeho vyvolená.

Nicméně nebylo tomu tak již od samého počátku jízdy králů. Vůbec poprvé se děvčata z ročníku jízdy králů zapojila v krojích do programů jízdy králů až v roce 1995. Jejich úlohou je účast na přípravách jízdy králů spolu s legrúty, ale také účast na krojovém plese, předání

¹⁰⁰ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

¹⁰¹ Legrútská historie. Česká televize [online]. © 1996–2021, 2004 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1153095620-legrutska-historie/>

¹⁰² FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 131.

¹⁰³ KNIHA 1 - 1923 - 1935: jízda králů. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-1-1923-1935/jizda-kralu/>

vlády králů a také hostí legrúty při jejich velikonoční obchůzce. Podílejí se také na zdobení máje nebo při přípravě ročníkové zábavy, která probíhá na konci zimy. Od roku 1995 jsou také nedílnou součástí programu při předávání vlády krále či při krojovaném průvodu o svatodušní neděli. Jejich přínos spočívá především v tom, že místním a návštěvníkům předvedou pestré a proslulé vlčnovské kroje a stávají se tak jednou z největších ozdob jízdy králů ve Vlčnově. Nově od roku 2013 také dostávají od obce příspěvek v hodnotě dvou tisíc korun.¹⁰⁴

Král

Král je stěžejní postava celého zvyku jízdy králů. Nebýt krále, nebyla by jízda králů. Krále si volí ročník chlapců, který však nejprve musí rodinu vyvoleného mladíka poprosit, zda by byli ochotní tuto roli v daný rok zastávat. Rodina musí být na vše připravena, a to především po stránce finanční. Výdaje, které má jsou velké, ať už se jedná o zajištění všech náležitostí ohledně krojů, koně a výzdoby, tak rovněž musí zajistit pohoštění pro celý ročník. Ročník hostí královská rodina zpravidla o Velikonocích a o svatodušní neděli. Dále pak přispívají na pohoštění v průběhu května, kdy legrúti hlídají po celý měsíc obecní máj.¹⁰⁵

Nyní však k samotné postavě krále. V již zmíněné vyvolávce je zmíněno, že král je poctivý. To znamená, že musí být panic. Nikdy nebyla stanovena věková hranice, které by měl král dosáhnout. Jediným kritériem byla jeho poctivost. Z toho lze usuzovat, že věk králů se v průběhu času měnil. Dříve byli králové starší. Na počátku 20. století jsou zaznamenáni králové ve věku sedmnácti let. Dnes jsou to však mladíci ve věku od devíti do dvanácti let. Se sexuálními zkušenostmi se muži v současné době setkávají mnohem dříve než v minulosti. Proč musí být král panic však dodnes nevíme.¹⁰⁶

Další velmi výrazným atributem krále je jeho ženský oděv. Ženský kroj je obřadní, avšak starodávný. V dobách poválečných již byl ženský vlčnovský kroj jiný. Přidala se k němu výrazná červená barva. Starý kroj měl pouze barvu bílou, jelikož se používaly pouze domácí materiály.¹⁰⁷ Král nese na hlavě korunu, která je tvořena květy po obvodu a na temeni má velkou růži z papíru. Koruna je zdobena dlouhými pentlemi, které z velké části zakrývají královu tvář. Před odjezdem z domu, poté co usedne na svého bělouše, což má značit svrchovanou moc, je

¹⁰⁴ Vlčnovský zpravodaj: Jízdozář. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. Vlčnov [cit. 2022-03-11]. Dostupné z:

https://www.vlcnov.cz/e_download.php?file=data/editor/493cs_12.pdf&original=13_zpravodaj_37.pdf

¹⁰⁵ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

¹⁰⁶ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 38.

¹⁰⁷ Legruťská historie. *Česká televize* [online]. © 1996–2021, 2004 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1153095620-legrutska-historie/>

králi vložena do úst papírová růže, kterou mu dle tradice dává jeho otec, aby nepromluvil jediné slovo, jelikož by mohl prozradit tajemství, které s sebou postava krále nese, ale nikdo doposud neví, co za tajemství to je.¹⁰⁸ Růže je tedy atributem značícím tajemnost celého zvyku.

Král je svým způsobem velmi pasivní v průběhu obřadu, i když on sám je ten nejdůležitější. Jeho role během jízdy králů spočívá pouze v tom, že jej posadí na koně, měl by mít ruce v bok a jeho koně v podstatě řídí pobočníci, jelikož jsou všichni tři koně spojeni. Právě tito tři jezdci, jedoucí bok po boku, jsou záhadou celé jízdy králů. Etnograf Martin Šimša uvádí v dokumentu „Legrútská historie“ velmi zajímavé přirovnání krále a ostatních jezdců. Krále nepopisuje jako živou bytost, ale jako „insignii znamení“, která byla v minulosti všem účastníkům obřadu srozumitelná. Kdežto jezdce královské družiny vidí již jako ryze pozemské bytosti.¹⁰⁹

3.3.4 Zdobení koní a vlčnovský kroj

Výzdoba koně dříve

Na počátku 20. století byli koně jezdců zdobeni textilií. V té době bylo ozdob v podobě textilních pentlí dostatek a byly užívány opakovaně. Vždy se řádně uschovaly, aby se zachovaly co nejdéle. Zdobení se vyskytovalo pouze na hlavě a ocasu koně, především pak na jeho hřívě. Zdobení nebylo nijak honosné, ale velmi vkusné. Zdobení mělo koně spíše zvýraznit, nikoliv jej celého pokrýt. S příchodem první světové války se však textilní pentle zdražily a bylo nutné je vyměnit za výzdoby pouze papírové. Pocit, že kvalita zdobení se snížila, přineslo o to větší potřebu kvantity ozdob na koni, kterých přibývalo i v průběhu okupace.¹¹⁰ Pamětník František Zemek v dokumentu České televize uvádí, že dříve se koně přetáhli pouze tureckými šátky a žádné honosné pentlení nebylo. Což lze také vidět na obraze „Jízda králů“ od Joži Uprky.¹¹¹

Výzdoba koně dnes

Dnes se na zdobení koní používá krepový papír nejrůznějších barev a jeho množství je v porovnání s dřívější dobou velmi velké. Hlavním prvkem je pás tvořený růžemi a třásněmi pokrývající hrud' koně. Elementy růží a třásní jsou také na velkých kruzích, které jsou umístěny na bocích a pokračují v podobě pásu až na zadní stranu koně. Přesná podoba toho, jak má být

¹⁰⁸ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Brno: Nakladatelství MH, 2007, s. 39.

¹⁰⁹ Legrútská historie. *Česká televize* [online]. © 1996–2021, 2004 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1153095620-legrutska-historie/>

¹¹⁰ FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 130.

¹¹¹ Legrútská historie. *Česká televize* [online]. © 1996–2021, 2004 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1153095620-legrutska-historie/>

kůň ozdoben nikdy stanovena nebyla. Většinou se na tvorbě papírových ozdob podílejí kamarádky, maminka a tetičky jezdce. Finální zdobení koně o svatodušní neděli netrvá nikterak dlouho, jelikož jsou pásy ozdob již předem připravené a na koně se již pouze pevně připevní a přišijí jednotlivé kusy k sobě. K papírové výzdobě se někdy využívá také krušpánkových (zimostráz vřdyzelený) věnečků. Součástí výstroje legrúta je také praporec s šátkem, který má na svém vrchu zeleň. Praporec si legrút vkládá do své pravé boty, aby měl volné ruce.¹¹²

Dnes se kůň pod množstvím ozdob spíše ztrácí a nevyniká. Někteří jezdci se ale i v současnosti rozhodují, zda využijí zdobení textilními pentlemi nebo bohatou výzdobu z krepového papíru. Vůbec po asi 30 letech se v roce 2017 rozhodla trojice legrútů, že jejich koně budou zdobit textilní pentle a ukáží tak obci a návštěvníkům starou podobu zdobení koně při jízdě králů.¹¹³

Vlčnovský kroj při jízdě králů

Kroje patří neodmyslitelně k dominantě výzdoby jízdy králů, a to především díky jejich pestrosti, bohatosti a honosnosti. Vlčnovský kroj patří do uherskobrodských krojů, nicméně kroj vlčnovský je skupinou samostatnou skrze jeho odlišnost. Výrazným znakem je právě textil zvaný „kamrhol“ vytvářející specifické třepení na vestičce mužské i ženské. Svým vzhledem bývá kroj přirovnáván ke krojům typu dolňáckého a nejvíce je podobný krojům ostrožským.¹¹⁴

Mužský kroj

Součástí kroje je specifický klobouk, který má kulatou plochu vyšitou „kamrholem“ červené barvy. Klobouk doplňuje kamrholová kulička stejné barvy v případě, že je mladík stále svobodný. V případě větších slavností, jako je tomu například u jízdy králů, bývá klobouk zdoben „kosárkem“, „hroznem“ barevných kuliček z bavlny a „voničkou“ z umělých květin. Bílá košile má široký nabíraný rukáv s bíločernou výšivkou na rameni, kde se objevují nejčastěji motivy kohoutů či muškátů. Obdobné vyšívání má košile na přední straně a na límečku. Na košili si muži oblékají tzv. „kordulu“ (kordulku) tmavě modré barvy. Střihem je kordulka podobná vestě a má bohatě vyšívaná záda a levou přední stranu. Typickým prvkem vyšívání na kordulce je srdce uvnitř zdobené květy. Přední strana je zdobena štrapeci z červeného kamrholu, které se opakují i na zádech. Ve Vlčnově jsou tyto štrapece nazývány

¹¹² FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: TEPS, 1990, s. 131.

¹¹³ Pozn. aut.: Popis autorky práce.

¹¹⁴ DVOULETÝ, Michal a kol. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010, s. 246.

jako „kyty“. Součástí kordulky při jízdě králů je také růžový šátek přivázaný na levé straně. Krojové kalhoty („nohavice“) jsou ušity, stejně jako kordulka, z tmavě modrého sukna s modrým „šňůrováním“. K nohavicím oblékají muži také kožený vybíjený opasek černé barvy, který bývá u svobodných mládenců doplněn „pentličkou“.¹¹⁵ Ke kroji se nosí tzv. „čizmy“, což je vysoká kožená bota na nízkém podpatku. Dříve se tyto boty šily z hovězí či telecí kůže a byly šity tak, že se levá bota mohla about na pravou a naopak.¹¹⁶

Ženský kroj

Pro ženský kroj jsou typické a velmi specifické velké naškrobené a nabírané „rukávce“, které jsou v jejich polovině lomené a oblékají se na „jupku“ (vyšívána košilka). Jejich součástí je také vyšívání, které se nachází na ramenou a u lokte. Toto vyšívání je na rozdíl od mužského nejenom černé, ale také červené. Rukávce jsou v loketní jamce stažené modrými stuhami, které jsou svázané do tvaru mašle. Na rukávce se obléká „kordulka“, která je velmi podobná té mužské. Bohatost kroje je dána především množstvím bílých naškrobených „suknic“. Družice má při jízdě králů na sobě navrstveny alespoň tři takové sukne, přes které se na přední straně nosí sytě červený „fěrtúšek“ zdobený vyšívanými květy a ve spodní části jej doplňují tři pruhy barevných „pentlí“. Pod fěrtúškem je připevněn také bílý „fěrtoch“, který je však vidět pouze ze zadní strany kroje. Na fěrtúšek se přivazují také „harase“, což je pás čtyř stuh o dvou délkách. Mohou být různé barvy a různého zdobení. Nejvíce výrazný je na ženském kroji především „věnec“, který nosí svobodné ženy. Připevnění věnce k hlavě družice je velmi složité, jelikož se skládá ze čtyř částí, a tak se o jeho nasazení starají především zkušené ženy. Věnec se na hlavu nasazuje postupně. Nejdříve se upletou dva copy, následně se přišije k vlasům „obálenica“, která má na sobě fábor stuh zakrývající téměř celá záda. Na obálenici se připevní „tkanice halenka“, perlová „gánka“, která má také dvě kulaté „náušnice z pentlí“. Až jako poslední se nanáší věnec, který je tvořený umělými květinami, malými perlami a zrcátky. Stejně jako v případě mužů, nosí ženy ke kroji čizmy na podpatku, které jsou ale na nártu vrapené a na zadní straně jsou vybity hřebíčky.¹¹⁷ Na krku nosí ženy také „obojek“ z naškrobené krajky a vyšíváním, které je velmi podobné ornamentu na rukávcích.

¹¹⁵ DVOULETÝ, Michal a kol. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010, s. 250.

¹¹⁶ TARCALOVÁ, Ludmila. *Kroj na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Klub kultury v Uherském Hradišti, 2013, s. 86.

¹¹⁷ DVOULETÝ, Michal a kol. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010, s. 250-252.

B. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce navazuje na část teoretickou, která se věnovala jízdě králů v obci Vlčnov. Jelikož již existuje několik prací, které se zabývají srovnáním jízd králů v obcích na Slovácku, rozhodla jsem se věnovat více do hloubky pouze jedné z nich. Kapitola přibližuje metodu, předpoklady, cíl a výsledky výzkumného šetření.

4 Metodologie výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit míru znalostí a povědomí o vlčnovské jízdě králů u žáků žijících na Slovácku. Důležitým prvkem šetření je zjištění vztahu žáků k této tradici.

4.1 Dotazník

Výzkum byl realizován prostřednictvím dotazníkové formy. „*Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů.*“¹¹⁸ Tato metoda slouží především k zjištění informací týkajících se co největšího množství osob a bývá tak zpravidla označován jako „*ekonomický výzkumný nástroj*“.¹¹⁹ Dotazník je souborem předem připravených otázek, které jsou smysluplně formulovány a řazeny, a na něž dotazovaný (respondent) odpovídá. Velká frekvence dotazníku je především v pedagogice a společenských vědách. Důležitá je jeho validita a reliabilita.¹²⁰

Charakteristika použitého dotazníku a vzorku respondentů

Dotazník, který byl při výzkumu použit obsahuje celkem 22 položek. Otázky jsou převážně uzavřené – respondent má na výběr z několika připravených odpovědí a pouze jedna (poslední) otázka je otevřená a pro respondenty byla stanovena jako nepovinná. První tři otázky byly obecné (pohlaví, ročník, škola). V rámci střední školy byla v dotazníku otázka navíc, která zjišťovala, zda respondent pochází z obce Vlčnov. Následující hlavní otázky již směřují k problematice jízdy králů a cíli, který byl pro toto šetření stanoven. Dotazník byl vytvořen na platformě Formuláře Google a po domluvě s vedením škol a pedagogy byl žákům k vyplnění poskytnut v elektronické podobě.

Do výzkumu byli zapojeni žáci ZŠ ve Vlčnově a žáci Střední průmyslové školy a obchodní akademie v Uherském Brodě. Na základní škole ve Vlčnově byl zapojen do

¹¹⁸ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 99.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 99.

¹²⁰ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, s. 158.

výzkumného šetření celý druhý stupeň (6., 7., 8. a 9. třída), který v současnosti navštěvuje 101 žáků. Celkový počet odevzdaných dotazníků ze základní školy činí 82, návratnost dotazníku v tomto případě je tedy necelých 83 %.

V případě SPŠ a OA v Uherském Brodě byl dotazník zaslán žákům napříč celou střední školou, která má celkem 672 studentů. Do výzkumu se zapojilo celkem 7 tříd, které mají celkem 120 žáků. Účelem takového výběru školy bylo především získání informací od pestrého vzorku, který je složen z žáků pocházejících z různých obcí na Slovácku nejenom z obce Vlčnov, kde se tradice jízdy králů koná, a také z žáků s různým zaměřením, ať už se jedná o zaměření technické, humanitní či jiné. Celkový počet odevzdaných dotazníků ze střední školy je 108, návratnost dotazníku je tedy 90 %.

	POČET ODEVZDANÝCH DOTAZNÍKŮ	%
ZÁKLADNÍ ŠKOLA	82	43 %
STŘEDNÍ ŠKOLA	108	57 %
CELKEM	190	100 %

Výzkumné předpoklady

Vzhledem k popularitě jízdy králů ve Vlčnově na Slovácku jsem v rámci výzkumného šetření předpokládala znalost této tradice u všech respondentů. Na základě toho jsem stanovila následující tři hypotézy k výzkumu.

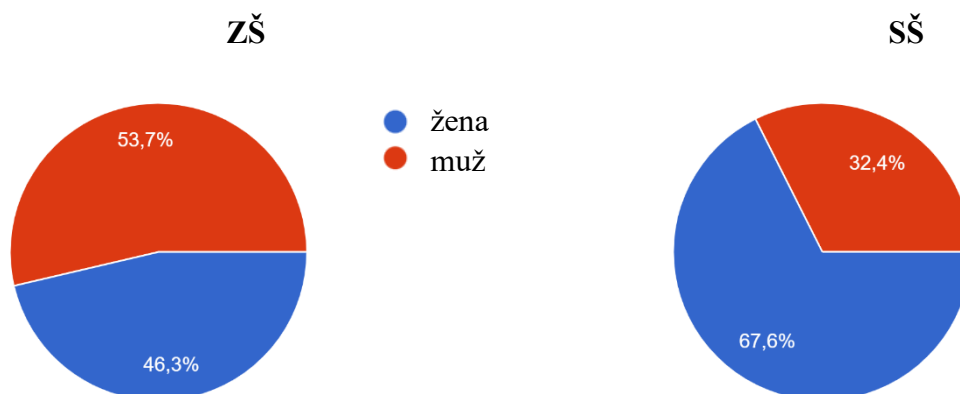
1. Žáci ze ZŠ Vlčnov budou mít větší znalosti a lepší vztah k tradici jízdy králů než žáci SPŠ a OA Uherský Brod, i přestože jsou mladšího věku.
2. Většina respondentů obou škol se neúčastní jízdy králů (ve smyslu nedělní objížďky obcí).
3. Studenti SPŠ a OA nebudou považovat za důležité zachování tradice jízdy králů nebo nebudou mít žádný názor.

4.2 Výsledky výzkumného šetření

Výsledky byly statisticky analyzovány a následně interpretovány komparativní metodou. V následujícím je vynechána otázka č. 2, zjišťující typ školy, navštěvované respondentem (viz výše).

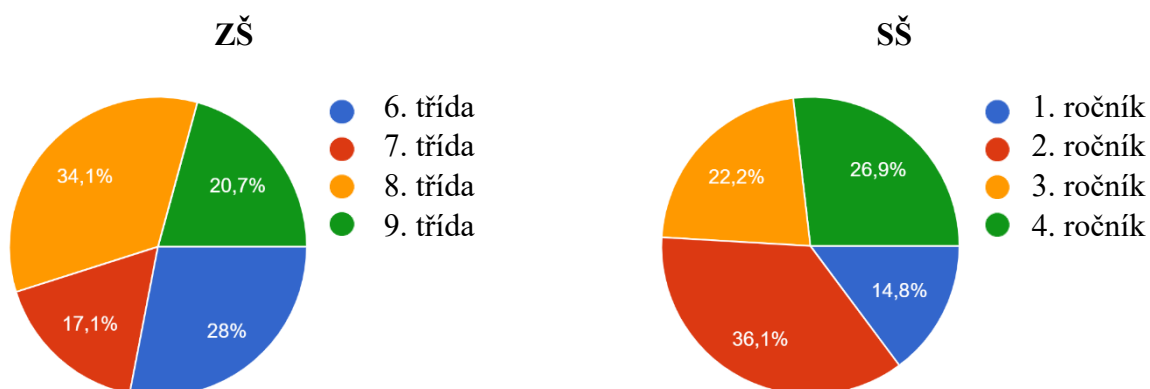
A) OBECNÉ INFORMACE

1. Pohlaví:

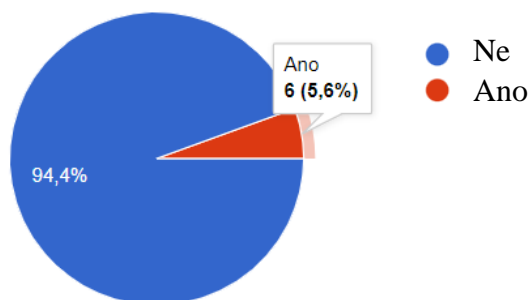
Do výzkumného šetření se na ZŠ zapojil přibližně stejný počet dívek a chlapců, s menší převahou odpovědí chlapců (44 chlapců a 38 dívek). Naopak na střední škole převažovaly odpovědi dívek (35 chlapců a 73 dívek).

2. V jakém jste ročníku

Na ZŠ se v 6. třídě zapojilo 17 žáků, v 7. třídě 14 žáků, v 8. třídě 28 žáků a v 9. třídě 17 žáků. V 1. ročníku SŠ vyplnilo dotazník 16 žáků, v 2. ročníku 39 žáků, v 3. ročníku 24 žáků a ve 4. ročníku celkem 29 žáků.

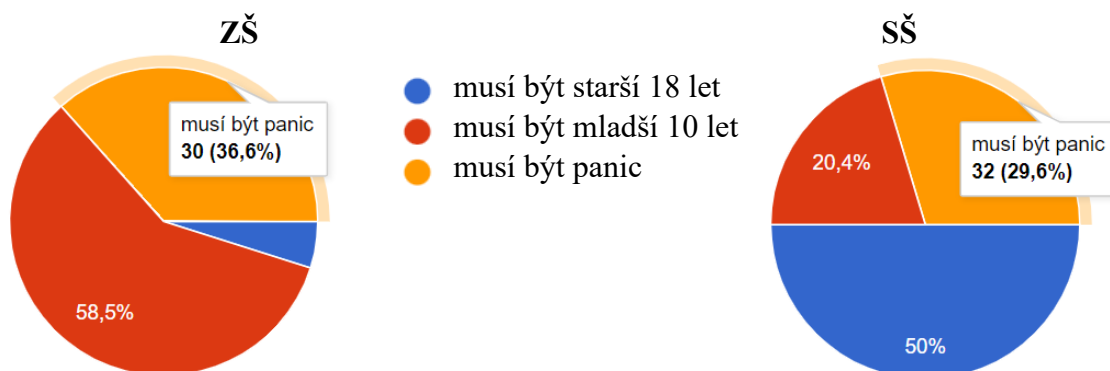
3. Pocházíte z Vlčnova? (otázka pouze pro SŠ)

Mezi respondenty ze SŠ bylo pouze 6 žáků z obce Vlčnov, kde se koná jízda králů.

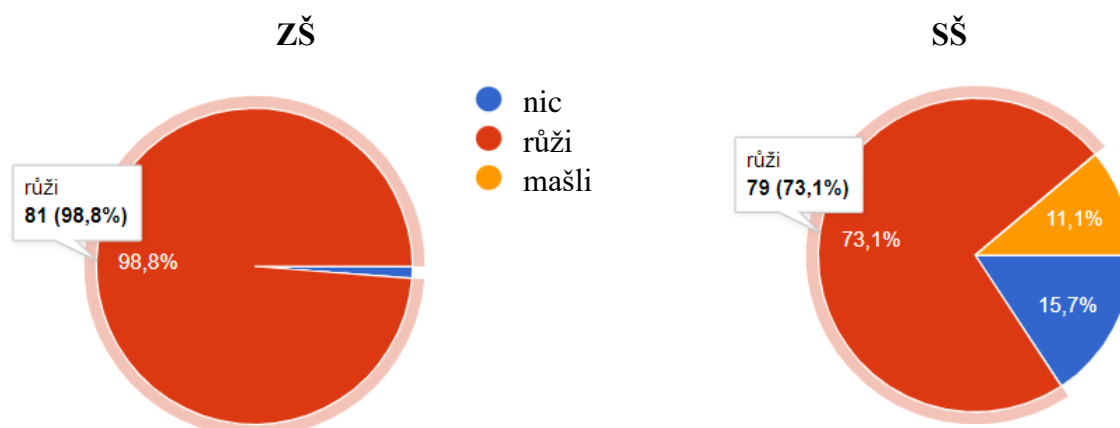
B) HLAVNÍ OTÁZKY

4. Jakou podmínku musí splňovat chlapec/muž, aby se stal králem?

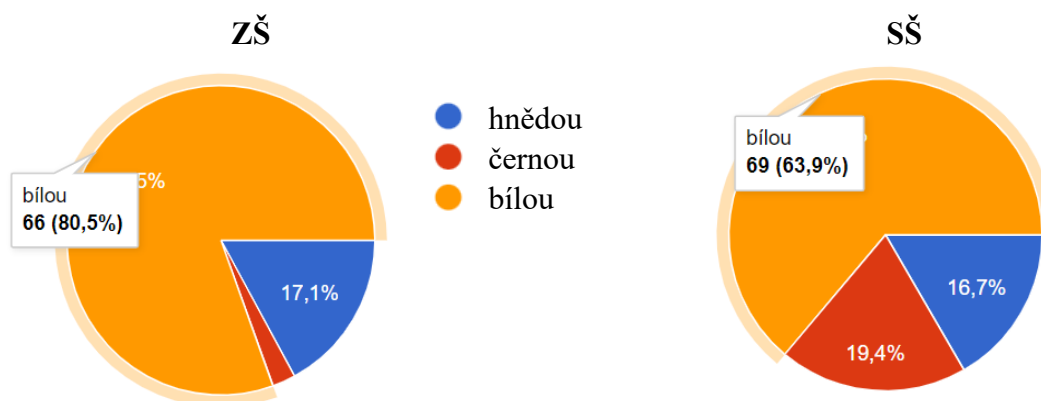
U první otázky měli žáci na výběr ze tří možností: král musí být starší 18 let, král musí být mladší 10 let nebo musí být panic. Jak vyplývá z grafů, správnou odpověď uvedlo přibližně stejné procento respondentů na ZŠ a SŠ. Zajímavé je však procentické zastoupení u dvou chybných odpovědí, kdy na základní škole uvedlo 58,8 % žáků možnost B – králem musí být chlapec mladší 10 let. Naopak na střední škole polovina žáků vybrala možnost A – králem musí být muž starší 18 let. Platí tedy, že mladší žáci uvádí mladší věk krále, zatímco středoškolští studenti starší věk.

5. Co drží král v průběhu průvodu jízdy králů v ústech?

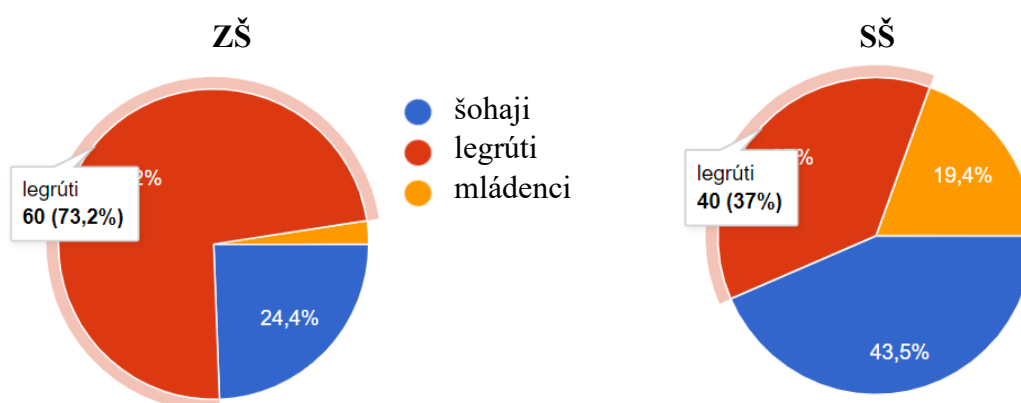
Odpověď, že král má ve svých ústech růži, správně zvolilo na ZŠ 81 žáků (98,8 %) a na SŠ 79 žáků (73,1 %). Zde se potvrzuje, že znalost Vlčnovjanů je téměř stoprocentní, avšak studenti z jiných slováckých oblastí zvolili i další z možností, a to že král drží v ústech mašli, což vybralo 12 studentů (11,1 %) nebo variantu, že v ústech nemá král nic, zvolilo 17 studentů (15,7 %).

6. Jakou barvu by měl mít podle tradice kůň krále?

Bílou barvu, jakožto správnou odpověď, označilo na ZŠ 66 žáků (80,5 %), na SŠ 69 žáků (63,9 %). Tuto odpověď věděla většina žáků na ZŠ i SŠ. Nicméně nesprávnou variantu A – barvu hnědou, vybralo na ZŠ 14 žáků (17,1 %) a variantu B – černou barvu, uvedli pouze 2 žáci ZŠ (2,4 %). Větší procentuální zastoupení nesprávných odpovědí uvedli středoškolští studenti. Variantu A zvolilo 18 žáků (16,7 %) a variantu B vybralo 21 studentů (19,4 %).

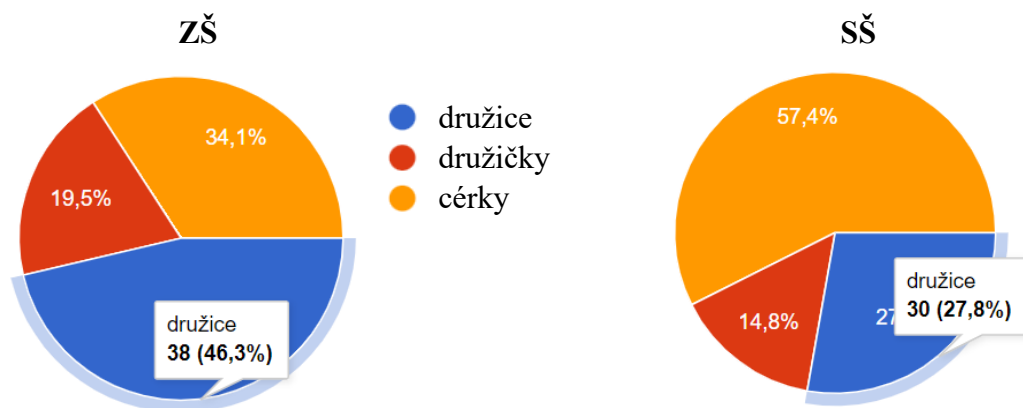
7. Jak se nazývají jezdci na koních, kteří jsou součástí královské jízdy?

Graf ukazuje, že správnou odpověď označilo na ZŠ celkem 60 žáků (73,2 %) a na SŠ 40 žáků (37 %), což je poměrně velký rozdíl v procentech. Na ZŠ však znala většina žáků správné pojmenování „legrúti“, ale 20 žáků (24,4 %) uvedlo, že se jezdcům říká „šohaji“ a pouze 2 žáci (2,4 %) se domnívají, že jsou nazýváni jako „mládenci“. Zatímco na SŠ

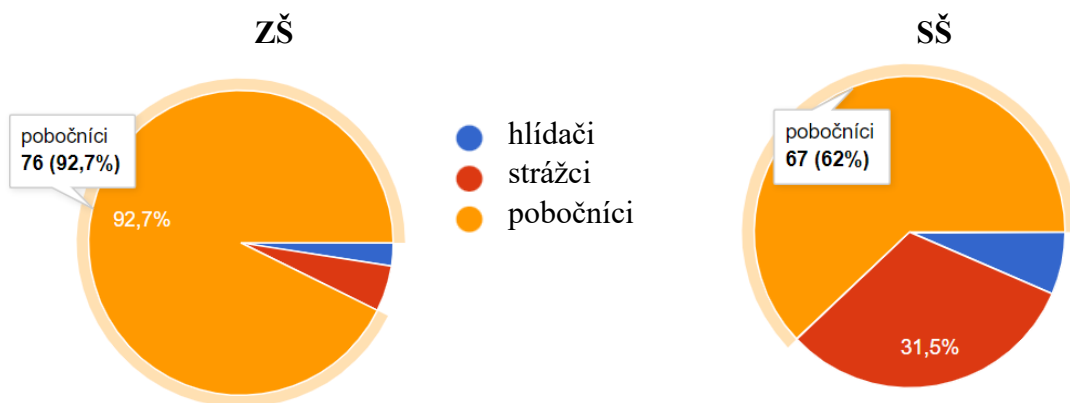
převažovala odpověď „šohaji“, a to celkem u 47 studentů (43,5 %). Zbýlých 21 studentů (19,4 %) uvedlo název pro jezdce jako „mládenci“.

8. Jak se nazývají děvčata, která doprovázejí královskou družinou a jsou součástí ročníku?

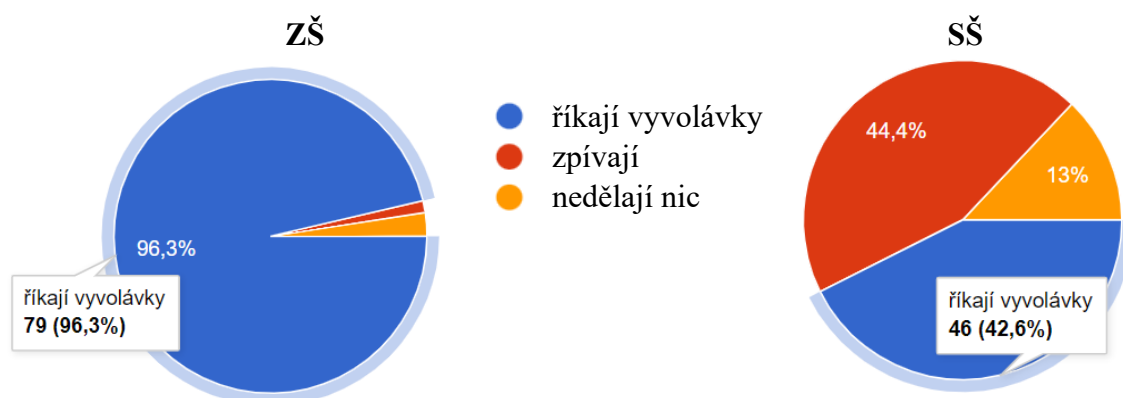
Na ZŠ zvolilo správnou odpověď – „družice“ 38 žáků (46,3 %), na SŠ správnou odpověď označilo 30 žáků (27,8 %). Včetně také uvedli další varianty, nesprávné, a to celkem 28 žáků (34,1 %) vybralo odpověď „cérky“ a 16 žáků (19,5 %) zvolilo odpověď „družičky“. Většina studentů ze SPŠ a OA 62 (57,4 %) uvedlo jako správnou odpověď „cérky“ a dalších 16 studentů (14,8 %) se domnívalo, že se děvčata z ročníku nazývají „družičky“.

9. Jak se nazývají jezdci, kteří hlídají krále a jedou vedle něj během jízdy králů?

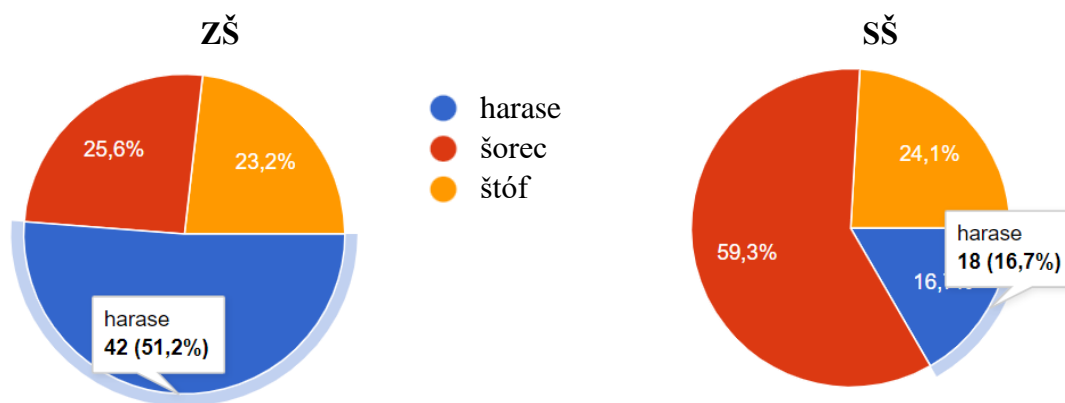
Že se jezdci jedoucí po boku krále nazývají „pobočníci“, vědělo na ZŠ 76 žáků (92,7 %) a na SŠ 67 žáků (62 %). Správnou odpověď tedy věděla většina žáků a studentů z obou škol. Minimum žáků ze ZŠ však zvolilo i odpovědi nesprávné – „strážci“ (4 žáci - 4,9 %), „hlídači“ (2 žáci - 2,4 %). Středoškoláci označili jako druhou nejčastější odpověď „strážce“ (34 studentů - 31,5 %) a procentuálně nejméně zastoupená byla odpověď „hlídači“, kterou označilo 7 studentů (6,5 %).

10. Co dělají jezdci v průběhu královské jízdy?

Drtivá většina žáků (79 – 96,3 %) na ZŠ věděla, že během jízdy králů zní vyvolávky, na SŠ tuto odpověď znalo celkem 46 žáků (42,6 %). Zde svými znalostmi opět převažují Vlčnovjané, i přestože 2 žáci (2,4 %) vybrali jako správnou odpověď variantu C – jezdci nedělají nic a variantu B – jezdci zpívají, označil pouze 1 žák (1,2 %). Na střední škole opět převažovala procentuálně špatná odpověď – jezdci zpívají, kterou vybralo 48 studentů (44,4 %) a dalších 14 studentů (13 %) zvolilo odpověď, že jezdci nedělají v průběhu jízdy králů nic.

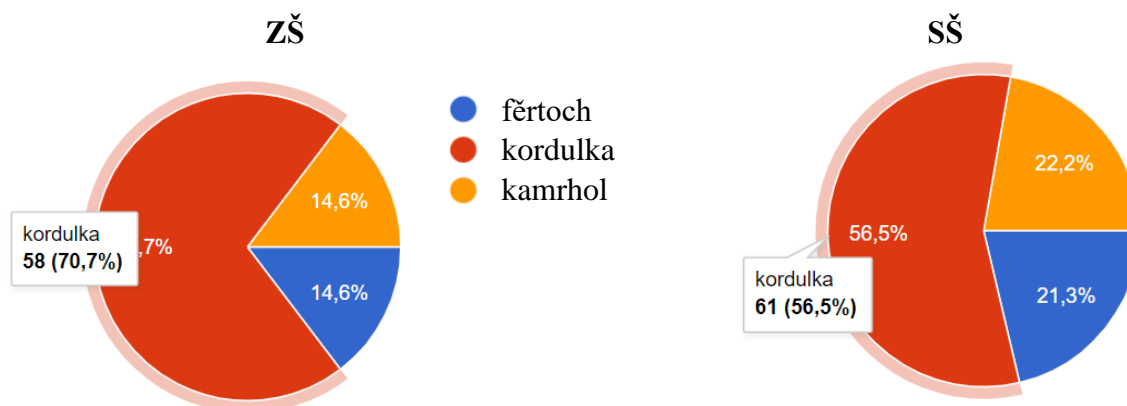
11. Jak se nazývá označená část vlčnovského ženského kroje?

Znalost ženského kroje prokázalo na ZŠ 42 žáků (51,2 %) a na SŠ celkem 18 žáků (16,7 %). Přestože jsou žáci ZŠ z obce Vlčnov odkud tento kroj pochází, tak necelá polovina zvolila i tak nesprávnou odpověď. Druhá nejčastější odpověď byla „šorec“, kterou vybralo 21 žáků (25,6 %) a poslední „štóf“, což označilo 19 žáků (23,2 %). To, že pouze 16,7 % studentů SPŠ a OA vědělo správnou odpověď zřejmě ovlivnilo, že téměř všichni respondenti pocházejí z jiné obce než Vlčnov (pouze 6 studentů je z Vlčnova), a tak znají lépe kroje jejich obce. U větší poloviny studentů SŠ převažovala odpověď „šorec“ (64 studentů; 59,3 %), což je

část kroje typická pro většinu krojů, zatímco „harase“ nebývají součástí všech krojů na Slovácku. Další nesprávnou odpověď na SŠ, „štóf“, označilo 26 studentů (24,1 %).

12. Jak se nazývá označená část vlčnovského mužského kroje?

Část mužského kroje dokázalo pojmenovat na ZŠ 58 žáků (70,7 %) a na SŠ 61 žáků (56,5 %). Na obou školách zná mužský kroj více než polovina respondentů, což je v porovnání s krojem ženským velký rozdíl. Žáci ze ZŠ Vlčnov uvedli následně odpovědi „kamrhol“ a „fěrtoch“. V případě obou odpovědí se jednalo o stejný počet žáků – 12; 14,6 %. Zbylí žáci na SPŠ a OA uvedlo odpovědi „fěrtoch“ a „kamrhol“. Zde se opět téměř rovnal počet studentů u obou odpovědí – „fěrtoch“ (23 studentů - 21,3 %) a „kamrhol“ (24 studentů - 22,2 %).

13. Kdy/kde probíhá oficiální představení krále jízdy králů pro daný rok?

Správnou odpověď zvolilo na ZŠ celkem 47 žáků (57,3 %), na SŠ tuto odpověď označilo celkem 41 žáků (38 %). Tradice představování krále na krojovém plese je poměrně nová a překvapilo mě, že u žáků střední školy tato odpověď byla nejvíce zastoupená, naopak u žáků ZŠ jsem předpokládala větší znalost této informace, jelikož je ve Vlčnově tato událost velmi propagována a bývá na ni upozorňováno. Na ZŠ se 28 žáků (34,1 %) domnívalo, že představení krále probíhá až při ceremonii předávání vlády králů a 7 žáků (8,5 %) má tento akt spojený se mší svatou. Celkem 36 respondentů (33,3 %) z jiných slováckých obcí uvedlo, že král bývá

představen na mši svatě a zbylých 31 studentů (28,7 %) spojilo představení krále s předáváním vlády králů.

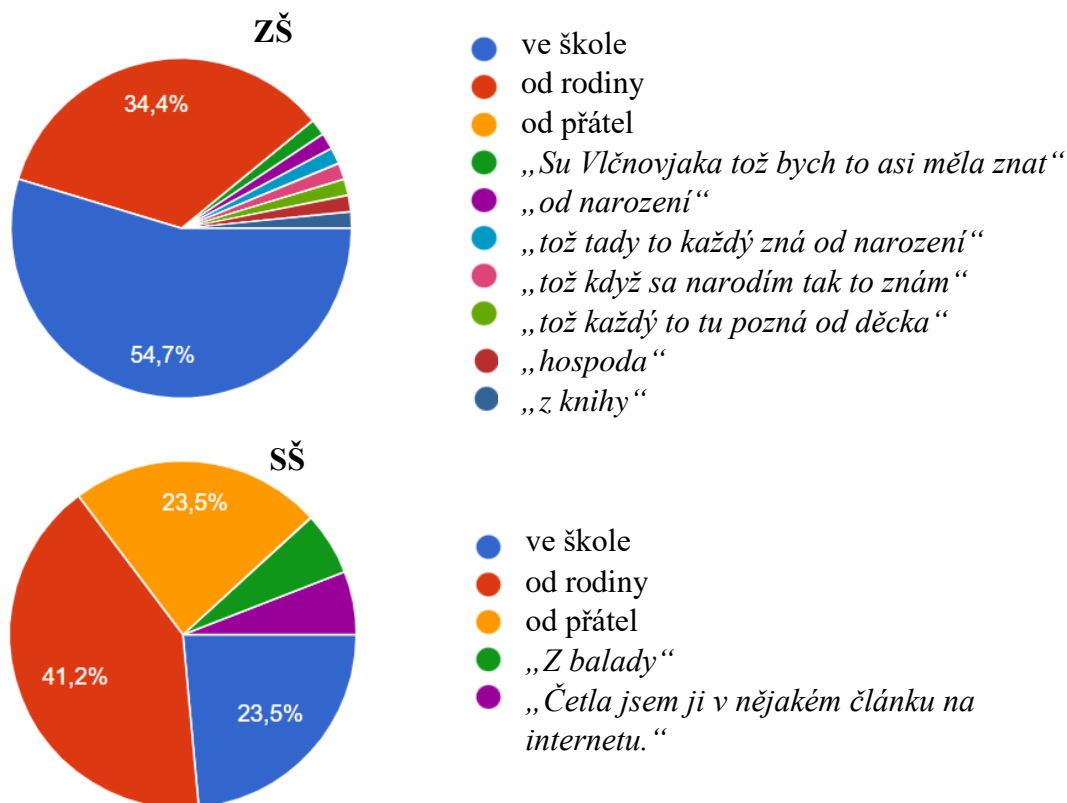
C) HISTORIE

14. Znáte legendu o Matyáši Korvínovi, která se vztahuje k průvodu jízdy králů ve Vlčnově?

Legendu zná na ZŠ 64 žáků (78 %) a na SŠ pouze 17 žáků (15,7 %). Graf ukazuje, že výsledky obou škol tvoří téměř přesný opak, jelikož na ZŠ o této legendě vědělo 78 % žáků, zatímco na SPŠ a OA o ní 84,3 % nevědělo. Naopak na ZŠ 22 % žáků legendu nezná a 15,7 % studentů na SPŠ a OA legendu zná.

15. Jak jste se o této legendě dozvěděl/a? ¹²¹

¹²¹ Pozn.: Otázka pouze pro respondenty, kteří v předchozí otázce zvolili odpověď „Ano“ (ZŠ – 64, SŠ – 17). Odpovědi kurzívou jsou odpovědi žáků, kteří zvolili možnost „Jiné“.

Žáci na ZŠ znající legendu o Matyáši Korvínovi, se o ní dozvěděli buď ve škole (35 žáků – 54,7 %) nebo od rodiny (22 – 34,4 %). Zbylí odpověděli vlastními slovy (7 žáků – 11 %). Většina zmínila, že ji znají již od narození a jeden z nich zmínil, že ji četl v knize. V případě SŠ tuto legendu žáci znají převážně od rodiny (7 žáků – 41,2 %), ze školy (4 žáci – 23,5 %) či od přátel (4 žáci – 23,5 %). Zbylí 2 žáci (11,8 %) odpověděli, že se o ní dozvěděli z balady a internetového článku.

16. V jakém měsíci ve Vlčnově probíhá jízda králů?

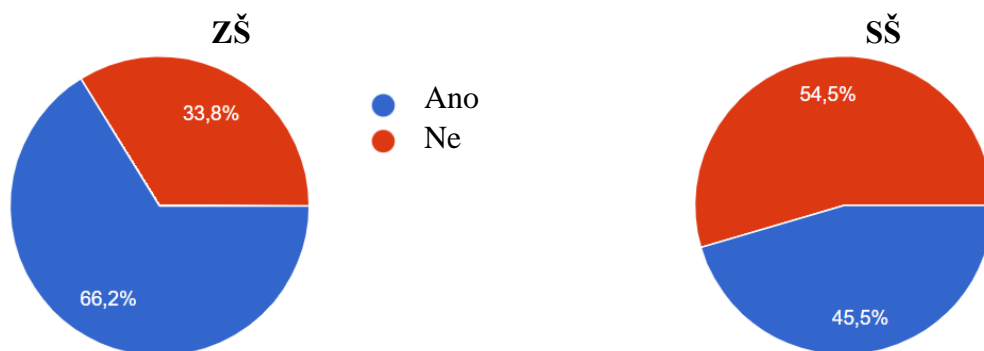
Správnou odpověď znalo na ZŠ 77 žáků (93,9 %) a na SŠ 75 žáků (69,4 %). Tato otázka nečinila žákům obou škol větší problém, jelikož jak vidíme na grafech, tak většina jak na ZŠ, tak na SŠ vědělo správnou odpověď. Lze říci, že na tuto otázku nemělo vliv to, zda se respondenti jízdy králů účastní, jelikož v případě středoškoláků se většina z nich (79,6 %) slavnosti neúčastní, a i přesto 69,4 % vědělo, v jakém měsíci se tradice koná.

17. Zúčastnili jste se tradice jízdy králů ve Vlčnově? (ve smyslu účast na nedělním průvodu)

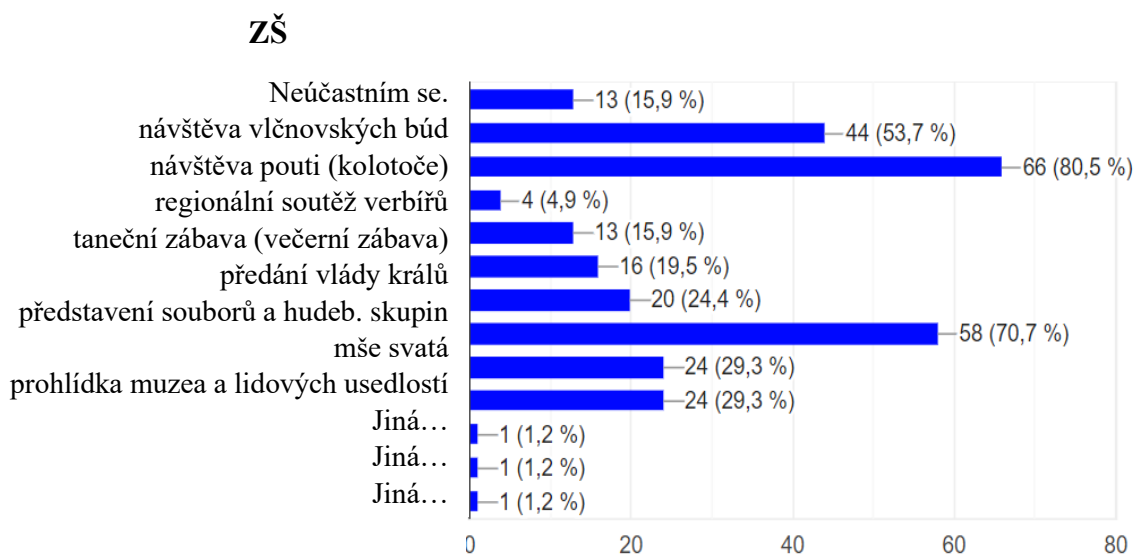
Jízdy králů se pravidelně účastní 36 žáků (43,9 %) ze ZŠ, vícekrát se jí účastnilo 21 žáků (25,6 %), jednoukrát 11 žáků (13,4 %) a neúčastní se 14 žáků (17,1 %). Ze SŠ se tradice účastní pravidelně pouze 4 žáci (3,7 %), z toho 3 žáci pochází z obce Vlčnov. Vícekrát jízdu králů navštívilo 5 žáků (4,6 %), z toho 2 žáci jsou z Vlčnova. Pouze jednou se slavnosti zúčastnilo 13 žáků (12 %), jeden z nich bydlí ve Vlčnově. Nejpočetnější skupina žáků, kterých je 86 (79,6 %), se tradice jízdy králů nezúčastnila nikdy.

18. Měl/a jste na době při této příležitosti alespoň jednou kroj? ¹²²

Celkem 45 žáků (66,2 %) ze ZŠ se tradice účastnilo alespoň jednou v kroji. Ze SŠ se v kroji alespoň jednou účastnilo 10 žáků (45,5 %), z toho 5 žáků pochází z obce Vlčnov. V případě ZŠ se více než polovina školáků oblékla při této tradici do kroje, nicméně i v případě SŠ se alespoň polovina účastnila tradice v kroji, i když nepochází z Vlčnova.

**19. Účastníte se jiných doprovodných programů jízdy králů ve Vlčnově?
Pokud ano, kterých?**

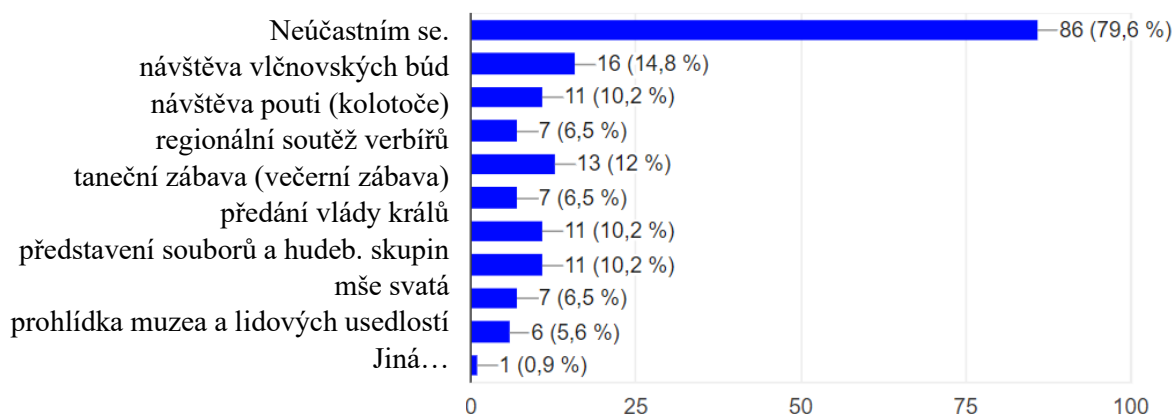

Celkem 3 žáci (3,6 %) ZŠ uvedli u této položky vlastní odpověď:

1. „Účastním sa všeckého pretože su z folklorní rodiny, od malučka chodím v kroju, zpívám, hraju v cimbalovce na cimbál, miluju to, láska k tradici je důležitá“
2. „Folklorní vystoupení“
3. „Hraní v dechovce (DH Vlčnovjané)“

¹²² Pozn.: Otázka pouze pro žáky, kteří na tu předchozí odpověděli, že tradici navštívili alespoň jednou, vícekrát, či ji navštěvují pravidelně.

SŠ

Na SŠ odpověděl jeden žák v možnosti „Jiné“ následující: „*Chození v průvodu, mašlení královského koně,...*“ Avšak většina žáků ze SŠ (86 - 79,6 %) se neúčastní žádných doprovodných programů jízdy králů v obci.

20. Je podle Vás vhodné zachovávat tuto tradici i do budoucnosti? V následující otázce uveďte, proč ano/ne.

Dle 70 žáků (85,4 %) na ZŠ je vhodné zachovávat tradici jízdy králů i do budoucnosti. Pouze 2 žáci (2,4 %) uvedli, že není vhodné dodržet tuto tradici a 10 žáků (12,2 %) na to nemá názor. Výsledky ze SŠ ukazují, že dle 68 žáků (63 %) je dobré jízdu králů zachovat, dle 9 žáků (8,3 %) není důležité zachování slavnosti a 31 žáků (28,7 %) nezastává žádný názor.

21. Pokuste se odůvodnit Vaši předchozí odpověď, zda je/není vhodné zachovávat tradici jízdy králů.¹²³

Žáci se v této otázce mohli vyjádřit ke své předešlé odpovědi na to, zda je dobré zachovávat jízdu králů jako tradici. Tuto možnost využilo na ZŠ 59 (48 %) žáků, na SŠ 41 (44,3 %) žáků. Následně si uvedeme názory, které u žáků převažovaly. Některé se opakovaly, pouze byly jinak formulovány. V případě ZŠ byly odůvodněny pouze názory podporující zachování jízdy králů, co se týče střední školy, zde byl zmíněn jeden názor, že jízdu králů není třeba zachovávat do budoucnosti.

Základní škola

Odůvodnění, proč by se tradice měla zachovat.

1. „Je to pěkná tradice.“
2. „Tož je to hezké, baví mě kolotoče a stánky jsou dobré a je tam hezký kůň.“
3. „Je to velmi poučné, jak se zde žilo.“
4. „Je to pěkná tradice a jsem ráda že je u nás.“
5. *Ano měla by pokračovat a stále se připomínat protože má to nějakou historii a ta by se měla zachovat.“*
6. *„Ano je protože patří do památky UNESCO a jsme jedná dědina která to pořádá každý rok a je to strašně pěkná atmosféra.“*
7. *„Protože si myslím že se tradice má dodržovat a je to také pěkné, když dva dny na konci května je to součást Vlčnova a také tradice, rada hraju s Dh Vlčnovjané a je to nejlepší a také starším lidem to udělá úsměv na tváři“*
8. *„Je to zábava, mamka vždycky nakoupí hromadu zboží, a ti, co vlastní ty jarmarky/stánky si tím přivydělají.“*
9. *„Je to lepší kvůli tomu, že to například Vlčnovu zlepši známost a popularitu v CZ a Vlčnovu to třeba zvětší výdělek. Také bych to zachovala kvůli tomu, že budou potom i velké výročí a je to taková tradice Slovácka.“*
10. *„Myslím si že to vhodné je, Vlčnov bez jízdy králů není Vlčnov.“*
11. *„Budoucí generace by měli poznat tuhle hezkou tradici.“*
12. *„Alespoň cizinci mohou vidět jak to tady je a mohou to mít jako tradici“*
13. *„Je to dlouhodobá tradice, je nádherná baví mě chodit a oblékat do kroja.“*

¹²³ Pozn.: Nepovinná otázka

Střední škola

Odůvodnění, proč by se tradice měla zachovat:

1. *„Pro každou obec a její občany je důležité zachování tradic a navázání na ně, aby lidé poznali své kořeny, tím mohou tvořit dobré vztahy ve své obci a navázat na dílo svých předků.“*
2. *„Je to hezké dodržovat nějaké tradice a předávat je mladším generacím.“*
3. *„Za mě jsou to krásné vzpomínky odmalička. Chtěla bych, aby se určitě zachovalo. Mám k tomu své citové pouto,“*
4. *„Myslím, že jde o krásnou tradici na našem území a беру ji jako významnou společenskou akci. Je vhodné ji zachovat i z důvodu celkového lidového povědomí. Je mi líto, že třeba v mojí obci tato tradice zanikla.“*
5. *„Tradice je třeba zachovávat, jelikož se jedná o historické a kulturní dědictví.“*
6. *„Je hezké mít tradici, spojuje to místní lidi, mladí, stáří i děti mají zážitky. Je to strašně hezké, všechno je nazdobené, veselé. Vlčnov má nádherné kroje, ve kterých ženy i muži vypadají nádherně. A v dnešní době je taková tradice už vzácnost. Krojů je čím dál méně. Nemělo by se zapomínat na takovou tradici, protože to Vlčnov dělá speciálním. Vlčnovjani se mají na co těšit každý rok. Každý mladý Vlčnovjan má ponětí o těchto tradicích, protože se těší na to až on jednou bude legrát nebo družice, tvoří se díky tomu nové záliby, koníčky, vzpomínky, vášně a přátelství.“*
7. *„Tradice tvoří naši historii a do jisté míry i nás samotné. Připomínají nám, co kdysi bylo, jak lidé žili. Jsou jednoduše pěknou připomínkou života našich babiček a dědečků a my bychom na ně neměli zapomínat. Zapomenout na tradice totiž podle mě totiž znamená zapomenout na kus naší historie, a to je dle mého názoru velká škoda a chyba.“*
8. *„Je to dlouhodobá tradice, která se váže k městu Vlčnov a je to hezká akce, kterou by měl zažít každý alespoň jednou.“*
9. *„Můj názor je, že tradice by se měli předávat z generace na generaci a zachovávat je, protože je to něco, co dělá danou oblast výjimečnou.“*

Odůvodnění, proč by se tradice neměla zachovat:

1. *„Mně osobně se tato tradice nelíbí a opravdu neznám jediného mého vrstevníka, kterého by zajímaly kroje nebo lidové tance.“*

4.3 Potvrzení či vyvrácení výzkumných předpokladů

1. ***„Žáci ze ZŠ Vlčnov budou mít větší znalosti a lepší vztah k tradici jízdy králů než žáci SPŠ a OA Uherský Brod, i přestože jsou mladšího věku.“***

Tento výzkumný předpoklad se dle výsledků výzkumného šetření potvrdil. V případě míry znalostí žáků o tradici vždy měli vyšší procento správné odpovědi žáci ZŠ v porovnání se SŠ. V rovině vztahu k jízdě králů opět zaznamenáváme větší přízeň ze strany žáků ZŠ. Pravděpodobně je důvodem to, že v obci Vlčnov žijí, a mají tak k tradici blízko. Fakt, že místo bydliště hraje důležitou roli, potvrzují výsledky v rámci SŠ, kdy ve všech případech žáků, kteří uvedli, že žijí ve Vlčnově, byly odpovědi podobné odpovědím žáků ze ZŠ Vlčnov. Jejich vztah k jízdě králů se projevil především v otázkách, zda se slavnosti účastní a nosí při této příležitosti kroj či v otázce zjišťující důležitost zachování tohoto zvyku. Jejich odpovědi v rámci znalostí byly rovněž téměř bezchybné.

2. ***„Většina respondentů jak ze SŠ, tak ze ZŠ se neúčastní jízdy králů (ve smyslu nedělní objížďky obcí).“***

Výzkumný předpoklad se potvrdil pouze v případě žáků ze SŠ, jelikož téměř polovina (43,9 %) žáků ze ZŠ uvedla, že se jízdy králů účastní pravidelně a 21 žáků (25,6 %) se tradice účastnilo již vícekrát. Ve vztahu ke SŠ se předpoklad potvrdil jako pravdivý na základě toho, že většina dotazujících (79,6 %) uvedla, že se jízdy králů neúčastnila ani jednou. Pouze 20,4 % se jízdy králů zúčastnilo jednou, vícekrát či se účastní pravidelně.

3. ***„Studenti SPŠ a OA nebudou považovat za důležité zachování tradice jízdy králů nebo nebudou mít žádný názor.“***

Výsledky výzkumného šetření tento předpoklad vyvrátily, jelikož více než polovina žáků (63 %) ze SŠ odpověděla v dotazníku, že je vhodné zachovávat tradici jízdy králů a více než polovina z nich tento názor také podložila argumentem, proč tento názor zastávají. Tyto argumenty jsme si uvedli v kapitole výše. Žádný názor na tuto problematiku nezastává 28,7 % žáků a pouze pro 8,3 % žáků není vhodné či důležité daný zvyk zachovat.

Závěr

Ve své závěrečné práci jsem se pokusila sesbírat, prostudovat a analyzovat prameny a dokumenty, které se zabývají dlouholetou tradicí jízdy králů ve slovácké obci Vlčnov. Jízda králů je zvyk zapsaný od 27. listopadu 2011 v Reprezentativním seznamu UNESCO, na seznamu Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva. Z prostudovaných materiálů jsem vytvořila komplexní pojednání o jízdě králů, které podává smysluplný pohled do minulosti, mýtických výkladů a současnosti této slavnosti na Východní Moravě. V teoretické části se věnuji obecnému vymezení Slovácka, charakteristice a historickému vývoji obce Vlčnov a samotné tradici jízdy králů. Druhá část popisuje realizaci výzkumného šetření mezi žáky ZŠ a SŠ, které si klade za cíl zjistit míru znalostí o jízdě králů a vztah žáků k ní.

Původ tohoto pradávného zvyku je zahalen do řady legend, pověstí a mýtů. V současnosti etnografové a národopisci pracují s myšlenkou, že je jízda králů spojena s velkomoravským knížetem Svatoplukem, kočovným životem Maďarů, se synem Jiřího z Poděbrad Viktorinem či s uherským králem Matyášem Korvínem. S jistotou však můžeme říct, že se tato slavnost odehrává v období Letnic, které jsou nazývány svatodušními svátky a je výsledkem spojení svátků agrárních a křesťanských. Letnice jsou svátkem pohyblivým, nicméně dnes se jízda králů koná o „svatodušní neděli“, což je poslední neděle v květnu a má spíše folklórní charakter s obřadními prvky. Název zvyku si prošel mnohými variantami a jeho současné pojmenování je dle záznamů poměrně nové. Nejvíce se s tímto označením tradice proslavila v roce 1895 na Národopisné výstavě československé v Praze.

Širší historické bádání, věnující se jízdě králů, započalo až po druhé světové válce. Avšak nejstarší zachycení jízdy králů nalezneme v topografické práci Gregora Wolneho z roku 1838 a vůbec první pořizená fotografie slavnosti je z roku 1890 od Josefa Klvani. Nejdůležitější je ovšem historické zachycení jízdy králů zdejším rodákem a novinářem Janem Jančou z období 70. a 80. let 19. století. Neméně důležitá je osobnost malíře Joži Uprky, který na své plátno přenesl tuto tradici a vytvořil tak impresionistickou olejovou malbu „Jízda králů“. Místní kronika zachycuje tento obřad v obci až od roku 1923 a zápisy sahají do roku 2000, kdy některé roky se tato slavnost v kronice vůbec nezmiňuje.

V současnosti je obec Vlčnov jedinou obcí, která jízdu králů pořádá každý rok. Zmíňme si však, že rok 2020 byl z důvodu pandemie rokem, kdy se slavnost nekonala. Z hlediska minulosti spatřujeme v dnešní podobě jízdy králů jisté rozdíly, a to především v době konání, jelikož dříve se konala o „svatodušním pondělí“, a také ve výsadě jet jízdu králů, kterou dříve

měli odvedenci a nyní osmnáctiletí mladíci. Přípravy na jízdu králů započínají již půl roku předem, nejdůležitější je však shromáždění královského ročníku a zvolení krále. Ještě před samotným dnem jízdy králů se v obci koná řada obyčejů, které se k tradici vztahují – krojový ples s představením krále, ročníková velikonoční obchůzka, stavění máje a předání vlády králů. Významnými aktéry slavnosti jsou chlapci z ročníku, kteří se nazývají „legrúti“ a tvoří „královskou družinu“ spolu s nejdůležitější postavou jízdy králů – samotným králem. Do programu jízdy králů byla od roku 1955 začleněna také děvčata ročníku – „družice“. Jízda králů je započata sjížděním se „legrútů“ k domu krále, odkud společně celá družina se svým králem vyjíždí na objížděku obcí, v průběhu které „legrúti“ ctí návštěvníky svými vyvolávkami. Děvčata se ke královské družině přidávají až při krojovaném průvodu obcí. Celou tradici zdobí nejen koně jezdců, kteří jsou zdobeni dnes již papírovou výzdobu (dříve textilní), ale také pestré vlčnovské kroje, které přidávají této tradici ještě více na honosnosti a slávě.

Do výzkumného šetření popsaného v praktické části bakalářské práce se zapojili žáci ZŠ ve Vlčnově a žáci Střední a průmyslové školy a obchodní akademie v Uherském Brodě. V rámci ZŠ byl zapojen celý 2. stupeň (101 žáků – zapojeno 82 žáků) a v rámci SŠ se zapojilo celkem 7 tříd, které tvoří průřez celou školou mající v současnosti celkem 672 žáků (zapojeno 120 žáků). Účelem výběru SŠ bylo především získání informací od pestrého vzorku, který je složen z žáků pocházejících z různých obcí na Slovácku nejenom z obce Vlčnov, kde se tradice jízdy králů koná, a také z žáků s různým zaměřením, ať už se jedná o zaměření technické, humanitní či jiné. Do výzkumu se tedy zapojilo dohromady 190 žáků (ZŠ a SŠ).

Stanovené výzkumné předpoklady byly, jak potvrzeny, tak vyvráceny. První předpoklad, že žáci ze ZŠ Vlčnov budou mít větší znalosti a lepší vztah k tradici jízdy králů než žáci SPŠ a OA Uherský Brod, i přestože jsou mladšího věku, se potvrdil na 100 %, jelikož ve všech vědomostních otázkách byly procentuálně lepší žáci ze ZŠ. Druhý stanovený předpoklad, že většina respondentů jak ze SŠ, tak ze ZŠ se neúčastní jízdy králů (ve smyslu nedělní objížděky obcí), se potvrdil pouze v případě SŠ (79,6 % se jízdy králů nikdy nezúčastnila). Na ZŠ potvrdilo 43,9 % pravidelnou účast a 25,6 % se tradice zúčastnilo vícekrát. Poslední předpoklad, že dle respondentů ze SŠ nebude podstatné zachování této tradice, nebo na to nebudou mít žádný názor, byl vyvrácen, jelikož více než polovina (63 %) žáků SŠ uvedla, že je vhodné zachovat tradici jízdy králů a více než polovina tento názor podložila argumentem.

K vypracování této práce jsem využila řadu literatury, ale také archiválii v podobě obecní kroniky dostupné z oficiálních stránek obce Vlčnov. Vedle dostupných zdrojů, které

jsou uvedeny v seznamu použité literatury a internetových zdrojů, jsem také některé popisné pasáže práce psala dle vlastního prožitku a zkušenosti.

V bakalářské práci byl užit styl historické popisné metody spadající do kvalitativního výzkumu, ale druhá část práce byla realizována prostřednictvím dotazníkového šetření řadící se k výzkumu kvantitativnímu.

Cílem práce bylo nejen sesbírání a prostudování dokumentů, které se zabývají jízdou králů, nebo zjištění znalostí a vztahu žáků žijících na Slovácku, ale také snaha dozvědět se více o obci, kde žiji a o dominantě, kterou se pyšní. V realizaci práce mě nejvíce utvrdila má snaha o zachování, předávání a šíření této kulturní tradice mezi mladé lidi.

Použitá literatura

BENEŠ, Josef. *Rok ve Vlčnově 1945-46: národopisný dokument o životě vesnice*. Vyd. 1. Vlčnov: Společnost Jízdy králů, 2003, 264 s. ISBN 80-239-1335-2.

BŘEČKA, Jan a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vyd. 1. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013. ISBN 978-80-260-2486-3.

DVOULETÝ, Michal a kol. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Vyd. 2. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2015, 379 s. ISBN 978-80-254-7930-8.

FROLEC, Václav a kol. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Vyd. 1. Praha: TEPS, 1990, 175 s. ISBN 80-7065-009-5.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 208 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

HÚSEK, Jan. *Moravské Slovensko I.: národopis lidu československého*. Upravený reprint druhého vydání z roku 1923. Kyjov: ALBERT, ©2014. ISBN 978-80-7326-249-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, 256 s. ISBN 978-80-271-9225-0.

JANČA, Jan. *Dívčí půček: výběr z tvorby a životní cesty moravského novináře*. Uherské Hradiště: Nakladatelství JJ, 2008, 127 s.

JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů*. Vyd. 1. Brno: Nakladatelství MH, 2007, 103 s. ISBN 80-86720-29-2.

KUKULKA, Josef. *Pod doškovými střechami*. Vyd. 1. Vlčnov: Obecní úřad Vlčnov, 1992, 67 s.

KUKULKA, Josef. *Vlčnovské budy s vinohrady: Stručný pohled do historie*. Vlčnov: ZO ČZS, 1989, 23 s.

Slovácko: MORAVIA magazín. č. 1. Olomouc: m-ARK Marketing a reklama, 2016, 106 s.

TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Vyd. 1. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2008, 224 s. ISBN 978-80-86185-69-9.

TARCALOVÁ, Ludmila. *Kroj na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Klub kultury v Uherském Hradišti, 2013, 272 s. ISBN 978-80-260-4267-9.

TOMEČEK, Radek a kol. *Uherský Brod očima dobových fotografů 1865-1945*. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, 2010, 413 s. ISBN 978-80-254-6055-9.

ZEMEK, Metoděj a kol. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vyd. 1. Brno: BLOK, 1966, s. 256. ISBN 47-013-66.

Internetové zdroje

FRANKENBERGER, Otakar et al. *Slavní vojevůdci*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-19-2. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:86420d40-073e-11e4-b1a4-005056827e52>

Informace o obci: Současnost obce. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/informace-o-obci/>

Klub sportu a kultury [online]. Vlčnov: KSK Vlčnov, © 2011–2022 [cit. 2022-02-09].

Dostupné z: <https://www.kskvlcnov.cz/>

KNIHA 1: 1923 - 1935. *Oficiální stránky obce Vlčnov* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-01].

Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-1-1923-1935/>

Legrútská historie. *Česká televize* [online]. © 1996–2021, 2004 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1153095620-legrutska-historie/>

Národní galerie, Díl 4: *České malířství konce 19. a začátku 20. století*. Praha: SNKLHU, 1957. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b371b4c0-6993-11e4-8991-005056827e51>
Naše řeč [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/>

Organizace jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost Jízdy králů [cit. 2022-03-10]. Dostupné z:

https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/organizace_jizdy.pdf

Pastorace: podklady pro pastorační a duchovní život [online]. Praha: Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko, © 2000 - 2019 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/>

Předání vlády králů - Vlčnov 2021. *YouTube* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Khb_nupQjA8

Region Slovácko [online]. Hodonín: SlováckoTourism, © 2017 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <http://www.regionslovacko.cz/>

Rok 1959. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1959/>

Rok 1962. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1962/>

Rok 1964. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1964/>

Rok 1968. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1968/>

Rok 1974. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-2-1945-1974/rok-1974/>

Rok 1983. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-3-1975-1986/rok-1983/>

Rok 1984. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-3-1975-1986/rok-1984/>

Rok 1985. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-3-1975-1986/rok-1985-/>

Rok 1988. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-4-1987-1999/rok-1988-/>

Rok 1997. *Obec Vlčnov* [online]. © 2022 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-4-1987-1999/rok-1997-/>

Rok 2000. *Oficiální stránka obce Vlčnov* [online]. © 2022. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/kroniky-obce-vlcnov-/kniha-5-2000-2002/rok-2000/>

Slovácké muzeum [online]. Uherské Hradiště [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <http://www.slovackemuzeum.cz/>

STOJASPALOVÁ, Eva. Dějiny školství ve Vlčnově [online]. Olomouc, 2020 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/tzoebw/>. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta.

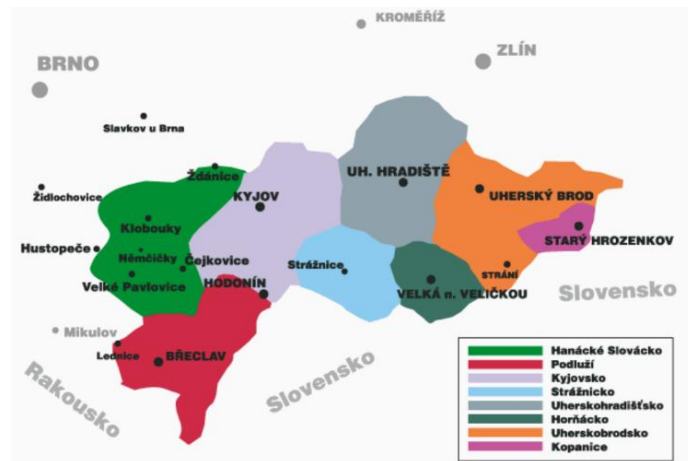
Vlčnovský zpravodaj: Jízdočtáři [online]. Vlčnov: Rada obce, 2013, 14 s. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/obec-informace/vlcnovsky-zpravodaj/>

Z historie jízdy králů. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost jízdy králů,
© 2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z:

https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

Přílohy

1. Mapa Slovákca
2. Vlčnov na mapě
3. Kostel sv. Jakuba ve Vlčnově
4. Rolnický dům
5. Vlčnovské budy
6. První pořizená fotografie jízdy králů ve Vlčnově
7. Uprkova „Jízda králů“
8. Vyvolávající legrút
9. Družice ve vlčnovském kroji
10. Zadní strana ženského kroje
11. Král s pobočníky
12. Legrút s výzdobou z pentlí

1. Mapa Slovácka

Zdroj: Mapa Slovácko. *Region Slovácko* [online]. Hodonín: SlováckoTourism, © 2017 [cit. 2022-02-03].
Dostupné z: <http://www.regionslovacko.cz/#section4>

2. Vlčnov na mapě

Zdroj: Vlčnov. *Místopisy: průvodce po České republice* [online]. Valašské Meziříčí: WANET [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9391/vlcnov/historie/>

3. Kostel sv. Jakuba ve Vlčnově

Zdroj: Kostel sv. Jakuba. In: *Obec Vlčnov* [online]. Vlčnov [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.vlcnov.cz/turista-volny-cas/farnost-kostel-sv-jakuba-st/>

4. Rolnický dům a hospodářství čp. 57

Zdroj: Rolnický dům a hospodářství čp. 57. In: *Klub sportu a kultury Vlčnov* [online]. Vlčnov [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.kskvlcnov.cz/pamatkove-objekty/47-rolnicky-dum-57>

5. Vlčnovské budy

Zdroj: Z archivu autorky práce

6. První pořizená fotografie jízdy králů

Zdroj: KLVANA, Josef. První pořizená fotografie jízdy králů ve Vlčnově. *Společnost jízdy králů Vlčnov* [online]. Vlčnov: Společnost Jízdy králů, ©2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://www.spolecnostjizdykralu.cz/media/downloads/historie_jizdy.pdf

7. Uprkova „Jízda králů“

Zdroj: UPRKA, Joža. Jízda Králů. *Europeana* [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://www.europeana.eu/cs/item/2063619/CZR_280_010

8. Vyvolávající legrút

Zdroj: PIJÁČEK, Rostislav. Vyvolávající legrút. (z archivu autora – jízda králů 2017)

9. Družice

Zdroj: PIJÁČEK, Rostislav. Družice. (z archivu autora – jízda králů 2017)

10. Zadní strana ženského kroje

Zdroj: PIJÁČEK, Rostislav. Zadní strana ženského kroje. (z archivu autora – jízda králů 2017)

11. Král s pobočníky

Zdroj: PIJÁČEK, Rostislav. Král s pobočníky. (z archivu autora – jízda králů 2017)

12. Legrút s výzdobou z pentlí

Zdroj: PIJÁČEK, Rostislav. Legrút s výzdobou z pentlí. (z archivu autora – jízda králů 2017)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Šmídová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Kudelová
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Jízda králů jako fenomén Slovácka očima současníků
Název v angličtině:	The Ride of the Kings as a phenomenon in Slovaccko through the eyes of contemporaries
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá tradicí jízdy králů ve slovácké obci Vlčnov. Práce popisuje historii a současnost tohoto zvyku. Součástí je popis původu a průběhu tradice, ale také dalších doprovodných událostí a krojů obce. Praktická část se zaměřuje na zjištění znalostí a vztahu žáků žijících na Slovácku k jízdě králů.
Klíčová slova:	Vlčnov, jízda králů, tradice, historie, současnost, kroje
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with the tradition of the Ride of the Kings in the Slovaccko village of Vlčnov. The work describes the history and present of this custom. It includes a description of the origin and course of the tradition, but also other accompanying events and costumes of the village. The practical part focuses on finding out the knowledge and relationship of students living in Slovaccko to the Ride of the Kings.
Klíčová slova v angličtině:	Vlčnov, Ride of the Kings, tradition, history, present, costumes
Přílohy vázané v práci:	12 fotografií
Rozsah práce:	72 stran
Jazyk práce:	čeština